Ea ſumenda eſt interpretatio, quæ judicis mandatum ab injuſtitia removent, decif. 32. lib. 7. n. 5.
Mandatum de immittendo conditionale, ſi non adimpleatur conditio, nullam transfert poſſeſſionem aut titulum, decif. 39. lib. 10. n. 2.
Mandatum validum, & juſtum, eſt executioni demandandum, decif. 31. lib. 11. n. 1. & decif. 25. lib. 12. n. 1.

MANDATUM SUSPICIONIS FUGÆ.

In mandato ſuſpicionis fugæ rigoroſa crediti probatio non exigitur, decif. 6. lib. 6. n. 2.

MANUTENTIO.

Spoliato ex civili poſſeſſione debetur manutentio, decif. 5. lib. 3. num. 2.
Adverſus exceſſivam executionem datur manutentio, decif. 8. lib. 3. n. 1.
Poſſeſſor, donec per ſententias non conſtet de ſuo malo jure, eſt manutenendus, decif. 17. lib. 3. n. 11.
Actus exerciti ab Epiſcopo anteceſſore ſuffragantur ſucceſſori ad reportandam manutentionem, decif. 19. lib. 3. n. 11. & decif. 21. n. 2. lib. eodem.
Bonum jus facit, ut faciliùs concedatur manutentio, decif. 19. lib. 3. num. 12.
Ex ſola juris aſſiſtentia datur manutentio, dummodo tamen de alterius poſſeſſione non conſtet, decif. 19. lib. 3. n. 6.
Ad conſequendam manutentionem ex actibus poſſeſſoriis, non eſt neceſſe, ut probetur quoad iſtos ſcientia, & patientia partis, decif. 21. lib. 3. n. 6.
Unicus actus ſufficit ad acquirendam poſſeſſionem manutenibilem, decif. 21. lib. 3. n. 12.
Sola juris aſſiſtentia non ſufficit ad obtinendam manutentionem, quando alter docet de poſſeſſione, decif. 21. lib. 3. num. 17.
Manutentio, ſeu reintegratio datur etiam adverſus factum judicis quoties directum eſt evidenter nullum, & injuſtum, decif. 6. lib. 4. n. 1. & 2. & decif. 20. lib. 4. n. 2.
Poſſeſſor eſt manutenendus, licèt agatur de emphyteuta contra dominium directum, decif. 9. lib. 4. n. 2.
Exceptiones petitorium reſpicientes non ſunt in judicio manutentionis proponendæ, decif. 9. lib. 4. n. 3. & 37.
Manutentio, ſeu reintegratio non datur adverſus factum judicis, niſi conſtet de injuſtitia, vel nullitate clara, & notoria, decif 27. lib. 4. n. 1.
Poſtquam creditor aſſociatus, vel immiſſus fuit ſatisfactus, danda eſt antiquo poſſeſſori manutentio, decif. 54. lib. 6. num. 1.
Poſſeſſio ſpoliativa non impedit manutentionem, decif. 12. lib. 7. num. 3.
Manutentio favore hæreditatis jacentis dari non poteſt, decif. 12. lib. 7. n. 4.
Procedit concluſio, quando hæreditas eſt taliter jacens, ut non adſit ſpes quòd poſſit adiri, vel fuit alias repudiata, decif. 12. lib. 7. n. 5.
Secus, quando non adita, nec repudiata fuit, neque deficit ſpes futuræ aditionis, decif. 12. lib. 7. n. 6.
Manutentio in vim ſtatuti continuantis poſſeſſionem defuncti in hæredem, non datur venienti ab inteſtato, ſi exhibeatur teſtamentum, in quo alter apparet inſtitutus, decif. 3. lib. 9. num. 1.
Sed pendente diſcuſſione ſuper validitate teſtamenti, debet poni poſſeſſio ſub ſequeſtro, & poſt adjudicari habenti potentiora jura, decif. 3. lib. 9. n. 2.
Exceptiones turbidæ, & requirentes altiorem indaginem non attenduntur in ſummariſſimo judicio manutentionis decif. 18. lib. 9. n. 21.
Manutentio eſt danda heredi ſcripto adverſus heredes ab inteſtato, licèt iſti habeant poſſeſſionem anteriorem, decif. 26. lib. 9. num. 1. & 2.
Statutum Bononiæ prohibet, ut nullus præterquam hæres poſſit capere poſſeſſionem, ideòque cui qualitas hæreditaria non aſſiſtit, manutentionem petere non poteſt, decif. 26. lib. 9. num. 4.
Exceptio ſuper falſitate teſtamenti, non admittitur in judicio manutentionis, decif. 26. lib. 9. n. 14.
Manutentio datur poſſidenti, decif. 42. n. 1. lib. 9. & decif. 113. lib. 10. n. 13. & decif. 21. lib. 11. n. 1.
Manutentio ſine poſſeſſione non datur, decif. 41. lib. 10. n. 1.
Exceptio renuntiationis non admittitur in judicio manutentionis, dec. 108. lib. 10. n. 10.
Et maximè ſi dubietatem involvat, decif. 107. lib. 10. poſt num. 11.
Quando excipio reſultat ex ventre & verbis ipſius inſtrumenti tunc poteſt proponi, & debet diſcuti etiam in ipſo judicio manutentionis, decif. 108. lib. 10. n. 7.
Quando eſt ſuſpenſum petitorium, regulariter quilibet detentor eſt manutenendus, ſed id non procedit, ubi adeſt lex ſpecialis decernens continuationem poſſeſſionis in habente certam qualitatem, decif. 107. lib. 10. n. 7.
Quæcumque poſſeſſio, etiamſi vera, & realis, quando eſt legi contraria non eſt manutenibilis, decif. 107. lib. 10. n. 13.
Manutentio potiùs datur poſſidenti cum titulo, decif. 2. lib. 16. poſt n. 4. & decif. 4. n. 3. lib. eodem.
Judex cui fuit commiſſa cauſa cum clauſula *alteri cum facultate manutenendi &c.* poteſt adverſus factum judicis injuſtam manutentionem concedere, decif. 21. lib. 11. n. 3.
Manutentio debet dari poſſeſſori anteriori, decif. 24. lib. 11. num. 1. & decif. 2. lib. 16. poſt num. 4. & decif. 4. num. 3. lib. eodem.
In judicio manutentionis attenduntur etiam diſpoſitiones extrajudiciales teſtium, dec. 24. lib. 11. n. 8.
Exceptio de per ſe clara cognoſci debet in judicio manutentionis, maximè quando turbiditas non verſatur circa exceptionem, ſed ſuper replicationibus contra eam datis, decif. 2. lib. 13. n. 2. & decif. 4. n. 2. lib. eodem.
Quaſi poſſeſſio exigendi non prodeſt ad manutentionem obtinendam, quando clarè conſtat de reſolutione, & invaliditate tituli, dec. 2. lib. 13. num. 1. & dec. 4. num. 1. lib. eodem.
Et maximè, quando quis per aliquod tempus ab exigendo ceſſavit; nam ex hoc vel dicitur amiſſa quaſi poſſeſſio, vel ſaltem mitiùs agendum eſt contra debitorem, decif. 2. lib. 13. num. 3.
Manutentio datur ex ſimplici juris aſſiſtentia abſque poſſeſſione, decif. 3. lib. 16. n. 6.
Etiamſi concurrat contraria alterius poſſeſſio, quando hæc redditur turbida, decif. 3. lib 16. n. 6.
Et quando iſtius poſſeſſio, inficitur ex clauſula ſublata, & decreto irritanti, decif. 3. lib. 16. n. 6.
Manutentio datur etiam poſſidenti adverſus dictam clauſulam, & decretum, quoties dubium eſt, an clauſula, & decretum locum habeant, ſecus verò ſi clarè conſtet, quòd illa habeant locum, decif. 3. lib. 16. n. 6.

MAPPA GEOGRAPHICA.

Mappæ, & chartæ geographicæ probant ſituationem locorum, decif. 10. lib. 4. n. 14.

MARITUS.

Maritus accedendo in actu per uxorem expleto non dicitur actum ipſum gerere, ſed actus refertur ad uxorem, decif. 14. lib. 6. num. 8.
Et conſenſus mariti refertur ad illam aſſiſtentiam, quam in negotiis uxoris, vir præſtare debet, dec. 14. lib. 6 n. 9.
Si maritus aliquam parvam ſummam exegerit ex effectibus ſpectantibus ad uxorem, non indè inferri poteſt, quòd fuerit bonorum uxoris adminiſtrator, ſed de ſumma exacta ſolùm tenebatur, decif. 14. lib. 6. n. 10.
Maritus fatendo, quòd dos non fuit exacta ex propria culpa, ideòque cauthelans uxorem ſuper ſuis bonis pro tota dote, ſi conſtet de inexigibilitate, non præjudicat per talem confeſſionem creditoribus, quos fraudare voluiſſe præſumitur, dec. 29. lib. 6. n. 16.
Convertio, quòd maritus teneatur habitare, vel permanere in aliquo loco, eſt valida, & ex ea committitur ſtipulatio vel pœna, decif. 68. lib. 10. n. 18.

MASCULINITATIS QUALITAS.

Qualitas maſculinitatis repetita non cenſetur, quando militat diverſitas orationis perſonarum, & rationis, etiamſi adſit dictio *ut ſupra*, quia hæc refertur ad modum ſuccedendi, non ad qualitates, dec. 1. lib. 10. n. 16. & dec. 20. n. 2. & dec. 21. n. 3. & ſeqq. lib. eodem.
Poſtquam teſtator vocavit maſculos, ſi in conditionali ponat verba, & *ſic*, quòd iſta operentur repetitionem qualitatis maſculinæ, & reſtitutionem ad ſolos maſculos, decif. 14. n. 9. lib. 10.
Limita, ſi pars conditionalis ſit magis lata, & ampla, & complectatur indefinite lineam, ſeu deſcendentiam; nam tunc ſtat ampliativè, & augumentativè, decif. 14. num. 11. & 12. lib. 10.
Maſculinitatis qualitas non cenſetur repetita inter perſonas diverſi gradus, dec. 15. lib. 10. num. 4. & decif. 16. num. 2. lib. eodem.
Dicta qualitas inter deſcendentes à fæminis à teſtatore non appoſita, cenſetur conſultò omiſſa, dec. 20. lib. 10. num. 3. & decif. 21. n. 2. & 12. lib. eodem.
Dictio *ut ſupra* non facit repetitionem huius qualitatis, maximè quando non percutit ipſos vocatos, ſed potiùs perpetuitatem, & ordinem ſuccedendi, & quando teſtator ſæpè hac dictione uſus fuit ad diverſum effectum, decif. 21. lib. 10. num. 10. & ſeqq.
Qualitas maſculinitatis cenſetur repetita in parte conditionali, quando ſunt poſitæ in conditione illæmet perſonæ, quæ cum tali qualitate fuerunt diſpoſitivè vocatæ, dec. 28. lib. 10. n. 3. & dec. 29. n. 2. lib. eodem.
Et hoc procedit, licèt non fuerit contemplata agnatio, ſed tantùm volita qualitas maſculinitatis, decif. 28. lib. 10. num. 4.
Et maximè ſi adſit dictio repetitiva, *ut ſupra*, decif. 28. lib. 10. n. 6. & decif. 29. n. 3. dec. 33. n. 10. lib. eodem, *ubi de verbis relativis teſtamentum*.
Nec talis dictio poteſt referri ad ſolam qualitatem legitimitatis, vel quando maſculinitatis qualitas eſt magis proxima, vel quando legitimitas in eadem ſubſtitutione fuit expreſſa, vel demum quando nulla poteſt aſſignari ratio cur potiùs ad unam, quàm ad aliam referri debeat, dec. 20. lib. 10. n. 8. & ſeqq.
Ex ſola diverſitate ſubſtitutionum, quia una ſit vulgaris, altera fideicommiſſaria, non excluditur repetitio maſculinitatis, dec. 29. lib. 10. n. 4.
Dictio & operatur unitatem orationis ad effectum inducendi repetitionem, quamvis intercedat duas ſubſtitutiones rectas à proprio verbo, dec. 29. lib. 10. n. 5.
Maſculinum concipit fœmininum, quando agitur de materia indifferenti, & ubi ratio æquè adaptatur maſculis, & fœminis dec. 96. lib. 10. num. 13. & 14.

MASCULUS.

Vocatis maſculis lineæ contentivæ teſtatoris, quòd deſcendens per unicum medium fœmininum præferatur deſcendenti per duplex, maximè quando teſtator artificiali agnationi proſpexit, dec. 1. lib. 10. n. 11.
Contrarium, quòd in vocatione maſculorum cognatorum omnes æqualiter veniant, ſive per unum, ſive per duplex medium fœmininum procedant, dec. 1. lib 10. nu. 12.
Et id etiam ſi artificalis agnatio fuerit contemplata, quæ æquè benè poteſt à maſculo conſervari, ſive ab unica, ſive à duplici fœmina procedat, dec. 1. lib. 10. nu. 13.
Niſi tamen ex coniecturis appareat de voluntate contraria teſtatoris, decif. 1. lib. 10. n. 14.
Et ad hunc effectum conjectura ſufficiens non reputatur dictio repetitiva, *ut ſupra*, ex qua teſtator videatur habuiſſe relationem ad fideicommiſſum ordinatum in vera agnatione, quia dictio, *ut ſupra*, repetit modum ſuccedendi, non qulitates, decif. 1. lib. 10. n. 15. & ſeqq.
Si teſtator appoſuit ipſe certas qualitates, iſtæ ſolùm ſunt attendendæ, & non an maſculus proveniat ab uno, vel duplici medio fœminino, decif. 1. lib. 10. n. 17.
Idem dicendum, ſi conſideravit tempus remotiſſimum, in quo non eſt veriſimile, quando voluerit, ut inquireretur, an per plures, vel per pauciores fœminas quis deſcenderet, decif. 1. lib. 10. n. 18.
Affectio teſtatoris magis præſumitur urgere erga maſculum provenientem ab una, quàm à duplici fœmina, decif. 51. lib. 10. n. 7.
Maſculus deſcendens à fœmina ultimi poſſeſſoris, eique proximior, eſt præferendus maſculis provenientibus à fæminis tranſverſalibus, & ſororibus ipſius ultimi poſſeſſoris, decif. 14. lib. 10. n. 25.
Sub appellatione maſculorum veniunt etiam maſculi ex fœmina quando non eſt contemplata agnatio, decif. 15. lib. 10. nu. 3. & dec. 16. n. 1. & decif. 18. n. 1. lib. eodem, & reſponſ. 2. nu. 278. fol. 492. tom. 2.
Conſilium 85. Fulgoſii procedit in caſu, quo teſtator vocaverat maſculos, eiſque ſubſtituerat *eorum* deſcendentes maſculos, decif. 18. lib. 10. n. 3.
Contrarium, quòd ſcilicet in caſu Fulgoſi vocatio complectebatur etiam maſculos ex fœminis, & proindè ſubſequens ſubſtitutio, ſub qua continebatur *eorum* deſcendentes maſculi, non erat perneceſsè intelligenda de maſculis, decif. 18. lib. 10. nu. 8.
Quando qualitas maſculinitatis requiritur tam in generante quàm in generato, maſculi ex fœminis venire non poſſunt, decif. 18. lib. 10. numer. 9. & decif. 19. numer. 2. lib. eodem.
In fideicommiſſo ordinato pro maſculis ex maſculis, maſculi ex fœminis nec in ſubſidium admittuntur, dec. 17. lib. 10. n. 1. & dec. 19. n. 1. & dec. 31. n. 7. lib. eodem.
Et in ultimo maſculo ex maſculis bona libera remanent, dec. 17. lib. 10. n. 2.
Et contraria concluſio, quando ſcilicet maſculi ex fœminis veniant ſub nomine maſculorum, tunc ſolùm vindicat ſibi ſolum quando non repugnat teſtatoris voluntas, dec. 17. lib. 10. num. 4. & decif. 18. n. 4. lib. eodem.
Si ſunt vocati filii maſculi, eorumque proles maſculina, tunc maſculi ex fœmina non veniunt, dec. 17. lib. 10. n. 5. & 12. & dec. 18. n. 7. lib. eodem.
Quòd ſub nomine prolis, & generationis maſculinæ veniant ſolùm maſculi ex maſculis, dec. 17. lib. 10. n. 7. & 8.
Contrarium, quòd ſcilicet comprehendantur etiam maſculi ex fœmina, dec. 17. lib. 10. n. 8.
Et quod prima opinio procedat tantùm, vel quando verſamur in materia emphyteutica, vel quando agitur de excludendis fœminis, vel demum ubi nomen prolis parificatur cum altero generationis, decif. 17. lib. 10. n. 10. & 11.
Si ubi teſtator voluit maſculos ex fæminis, illos apertè vocavit, indè arguitur, quòd in cæteris diſpoſitionis partibus eos vocare noluerit, dec. 17. lib. 10. n. 18.
Maſculi ex fœminis non veniunt appellatione maſculorum, quando daretur abſurdum, quòd maſculi proximiores, & prędilecti, imò, & filii ipſius teſtatoris excluderentur à maſculo de aliena familia, dec. 17. lib. 10. num. 19. & decif. 18. n. 12. lib. eodem.
Quando maſculi ex fœmina non ſunt in diſpoſitione comprehenſi, tunc non admittuntur, neque defectis maſculis ex maſculis, ſed potiùs bona remanent libera, dec. 17. lib. 10. nu. 20. & dec. 18. nu. 13. & decif. 19. n. 9. lib. eodem.
Qualitas agnatitia fideicommiſſi excludit maſculos ex fœmina, dec. 17. lib. 10. n. 13. & 14. & decif. 18. nu. 5. & 6. & decif. 32. n. 6. lib. eodem.
Quando teſtator excluſit fœminas, aut voluit, ut maſculi in portione ſolius parentis ſuccederent, tunc maſculi ex fœmina venire non poſſunt, quia fœmina eorum mater non comprehenditur ſub nomine parentis, dec. 18. n. 11. lib. 10.
Si teſtator vocavit filios maſculos, & ſubindè ſubſtituit eorumdem filiorum filios maſculos, licèt qualitas maſculinitatis poſt expreſſionem filiorum iterum appoſita non ſit, tamen habetur pro repetita, quia agitur de iiſdem filiis immediatè cum hac qualitate vocatis, & hoc caſu dicitur volita qualitas maſculinitatis, tam in generante, quàm in generato, decif. 19. lib. 10. nu. 7.
Etiam ſine contemplatione agnationis receditur a conſilio Fulgoſii, & ſufficit, quòd habita ſit ratio maſculinitatis, tam in generante, quàm in generato, decif. 19. lib. 10. num. 9.
Etiamſi fideicommiſſum incipiat à fœmina, tamen id non efficit, quòd in progreſſu maſculi ex fœminis non poſſint eſſe excluſio, decif. 19. lib. 10. n. 11.
Quando fuerunt vocati, vel poſiti in conditione maſculi de linea maſculina, tunc veniunt maſculi ex fœmina, decif. 17. lib. 10. n. 4. & decif. 22. n. 14. lib. eodem.
Quando teſtator prætulit maſculos fœminis, tunc maſculi ex fœminis, etiamſi remotiores, excludunt fœminas proximiores, decif. 22. lib. 10. n. 3.
Limita, quando aliter conſtet de mente teſtatoris, qui voluit prælationem ſolùm in paritate gradus, decif. 22. lib. 10. n. 4. & ſeqq.
Dicitur autem ita voluiſſe, quando quoad ſucceſſionis ordinem nihil immutavit, aut receſſit à diſpoſitione juris, in qua ſervatur gradus prærogativa, decif. 22. lib. 10. num. 5. & ſeqq.
Item ſi ordinavit, quòd ſuccederetur in ſtirpes, & non in capita, dec. 22. lib. 10. n. 8.
Et ſi demandavit quoque, quòd ſervaretur ordo ſucceſſivus, decif. 22. lib. 10. n. 9.
Contraria opinio procedit, quando teſtator voluit prælationem quandocumque, & in omni caſu ſervandam, dec. 22. lib. 10. num. 11.
Nec ad hunc effectum attendunt verba in poſterum, & in infinitum, quando ipſam prælationem non percutiunt, ſed ſunt appoſita in alia parte, decif. 22. lib. 10. n. 12.
Maſculus ex fœmina venit ſub appellatione agnatorum ex linea maſculina, quando fæmina nupſit cum agnato, & in familia, reſponſ. 2. num. 301. & ſeqq. fol. 492. tom. 2.
Maſculus ex fœmina non venit ſub appellatione maſculorum ex linea maſculina, dec. 30. lib. 10. n. 2. & dec. 31. n. 4. lib. eodem.
Nec quando fœminæ ſunt excluſæ per viam regulæ, decif. 31. lib. 10. n. 5.
Neque ſub appellatione proximiorum, quando teſtator tam in diſpo-

diſpoſitiva, qui in conditionali vocavit ſemper maſculos ex maſculis, & excluſit fœminas per modum regulæ, dec. 32. lib. 10. nu. 5.
Et maximè ſi proſpexit conſervationi agnationis, dec. 32. lib. 10. nu. 8.

MATER.

Mater binuba filio prioris conjugii ſuccedit tantùm in uſufructu ſi adſit alter ex ipſis filiis, dec. 3. lib. 4. n. 2.
Mater tutrix poſt tranſitum ad ſecunda vota non poteſt ampliùs ſe ingerere in negotiis pupilli, dec. 43. lib. 7. num. 4.
Matri binubę preteritę in teſtamento filii inſtituentis extraneum debetur legitima, deciſ. 38. lib. 9. nu. 1. & Vide verbo legitima.
Vide Mulier binuba.
Mater, quæ ex ſtatuto non poteſt de ejus dote diſponere nequit etiam fideicommiſſum ſuper ea imponere, cum filii non ex voluntate matris, ſed ſtatuti capiant, deciſ. 64. lib. 10. nu. 11.
Matris incapacitas non obſtat filiis ex propria perſona & jure venientibus, quando ſucceſſio aperitur poſt mortem matris, reſpons. 2. 230. & ſeqq. fol. 488. tom. 2.

MATRIMONIUM IN GENERE.

In contractibus matrimonialibus minor habetur pro majore, dec. 41. lib. 6. n. 15.
Conſenſus in contractu matrimonii probatur, ſi mulier ad interrogationem capite annuerit, deciſ. 5 lib. 14. n. 1.
Ad probandum matrimonium ſufficiunt teſtes, qui ſint conteſtes in ſubſtantialibus, licèt in aliis partibus diſcrepent, dec. 5. lib. 14. n. 3. 5. & 10.
Exceptiones perſonales contra teſtes deponentes de contractu matrimonii non attenduntur, dec. 5. lib. 14. n. 4.
In cauſis matrimonialibus arbitrio judicis remiſſum eſt, quinam ſint teſtes omni exceptione majores, dec. 11. lib. 14. num. 27.
Ad probandum matrimonium clandeſtinum exiguntur teſtes omni exceptione majores, deciſ. 5. lib. 14. n. 6.
Id autem non procedit, quando matrimonium fuit contractum coram Parocho, & teſtibus, quia tunc non dicitur clandeſtinum, dec. 5. lib. 14. n. 7.
Nec procedit, quando non concurrit præjudicium alterius matrimonii, deciſ. 5. lib. 14. n. 8.
Teſtium conciliatio eò magis procuranda venit in cauſa matrimoniali, deciſ. 5. lib. 14. n. 9.
Teſtes impuberes adverſus matrimonium teſtificare non poſſunt, dec. 6. lib. 14. n. 11.
Sententia contra matrimonium nunquam tranſit in judicatum, dec. 5. lib. 14. n. 12.
Sententia lata in judicio criminali non obſtat in judicio civili, & ſpirituale matrimonii, maximè quando per Principem fuit ſeparatum unum judicium ab alio, deciſ. 5. lib. 14. num. 14. & 15.
In jure nullam habemus præſcriptam formam preciſam præſtandi conſenſum ad eſſentiam matrimonii, ſed ſat eſt, ut quoquo modo exprimatur, deciſ. 5. lib. 14. numer. 16.
Ideòque conſenſus benè explicatur etiam per nutus in illis quoque perſonis, quæ loqui valent, deciſ. 5. lib. 14. nu. 17. & ſeqq.
Præſertim ſi nutus facti fuerint per mulierem poſt explicatum conſenſum per verba à ſponſo, deciſ. 5. lib. 14. nu. 20.
Etiamſi matrimonium contractum fuerit in abſentia parentum dec. 5. lib. 14. n. 21.
Doctores firmantes, quòd conſenſum nequeat probari per ſigna, vel abſolutè rejci debent, vel procedere ſolùm poſſunt, quando nulla data præordinatione matrimonii ageretur de perſonis incognitis aut quando actus, & ſigna eſſent æquivoca, itaut certa contrahentium voluntas deſumi non poſſet, dec. 5. lib. 14. n. 22. & ſeqq.
Ad effectum eliciendi veritatem conſenſus in actu matrimonii debet judex combinare circumſtantias antecedentes, & ſubſequentes, dec. 5. lib. 14 n. 25.
Elicitur autem ex amore præcedenti, colloquiis præliminaribus, aliis actibus, de quibus, dec. 5. lib. 14. num 25. & ſeqq.
Item ſi mulier poſt deſponſationem, licèt eſſet in ſua libertate non aufugit, aut reclamavit, deciſ. 5. lib. 14. numer. 28.
Et ſi faſſa fuerit coram teſtibus, matrimonium contractum fuiſſe abſque ulla violentia, dec. 5. lib. 14. n. 29.
Item ſi repugnaverit intrare in conſervatorium, dec. 5. lib. 14. num. 30.
Præſumptiva deceptio elicita à tenera ætate non admittitur contra poſitivas probationes conſenſus determinatis actibus explicati, dec. 5. lib. 14. n. 31.
Ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini in matrimonio requiritur Parochi præſentia, deciſ. 5. lib. 14. n. 31.
Matrimonium eſt validùm, licèt Parochus verba conjugum non audiverit, quando ipſe, vel aures obturando, vel conclamando, vel aufugiendo, aut quocumque alio modo, cauſam dedit quo minus audiret, deciſ. 5. lib. 14. num. 33. & ſeqq.
Sacrum Concilium Tridentinum vult in matrimonio, quòd conjuges ad interrogationem Parochi conſenſum explicent, ſed quando deſcendit ad irritationem, nequaquam repetit Parochi intelligentiam, ſed tantùm præſentiam, deciſ. 5. lib. 14. nu. 34. & 35.
Doctores tenentes, quòd ſi Parochus data opera noluerit verba conjugum conſenſum explicantia audire, matrimonium ſit nullum; rejiciuntur, deciſ. 5. lib. 14. n. 40.
Matrimonium per verba de præſenti contractum dicitur, ſi verba ſint expreſſiva ſimultanei conſenſus, deciſ. 9. lib. 14. num. 1.
Præſertim ſi præceſſerint tractatus, & capitula matrimonialia, deciſ. 9. lib. 14. n. 2.
Et maximè ſi verba prolata fuerint ad interrogationem Parochi, deciſ. 9. lib. 14. n. 3.
Actus ſubſequentes, ſcilicet receptio munerum nuptialium, & acceptatio congratulationum, demonſtrant, fuiſſe contractum matrimonium, deciſ. 9. lib. 14. n. 4.
Verba volo ſeu ſono contenta, juncta infinitivo non important matrimonium per verba de præſenti, ſed tantùm per verba de futuro, deciſ. 9. lib. 14. n. 5.
Ad inveſtigandum, an matrimonium ſit per verba de præſenti, vel de futuro, ſunt perpendendæ ſingulæ facti circumſtantiæ, dec. 9. lib. 14. n. 6.
Si interrogatio facta à Parocho, & reſponſiones datæ à conjugibus tendant ad ſolum finem habendi, & dandi reſpectivè conſenſum, ut fierent publicationes, non poteſt dici ex illis contractum matrimonium de præſenti, deciſ. 9. lib. 14. num. 7. & ſeqq.
Non præſumitur, nec quòd conjuges voluerint, nec quòd Parochus permiſerit contractum matrimonii per verba de præſenti, antequam fierent publicationes, quæ ſine peccato, & delicto poſtponi non poterant, deciſ. 9. lib. 14. num. 12. & 13.
Conſenſus matrimonio præſtitus non dicitur, ubi metus & coactio intercedit, deciſ. 9. lib. 14. n. 16.
Si clarè conſtet, quòd conſenſus præſtitus non fuit ad effectum contrahendi per verba de præſenti, tunc non attenduntur nec antecedentes tractatus, nec quòd verba ſint prolata ad interrogationem Parochi, deciſ. 9. lib. 14. num. 17.
Minùſque actus ſubſequentes, ſi illi emanarunt, antequam mulier eſſet in libertate, dec. 9. lib. 14 n. 18.
Matrimonium permittitur hęreticis cum catholicis in regionibus, in quibus catholici permixtim cum hæreticis vivunt, dec. 8. lib. 14. n. 9.
Ad contrahendum matrimonium requiritur ſola paritas baptiſmatis, non fidei, dec. 8. lib. 14. n. 10.
Ut ex antecedentibus ſponſalibus oriatur publicæ honeſtatis impedimentum quoad alterum matrimonium, debet de ſponſalibus concludenter conſtare, & quidem cum reciproca utriuſque partis repromiſſione, dec. 6. lib. 14. n. 1.

MATRIMONIUM QUOAD DISSOLUTIONEM.

Matrimonium eſt omninò diſſolvendum, ſi vir impotens ſit, dec. 10. lib. 14. n. 2. & dec. 11. n. 1. lib. eodem.
Et ſi impotentia ſit perpetua, & certa, ſtatim fieri debet diſſolutio, nec expectatur trienii curſus, dec. 10. lib. 14. n. 3. & 17. & dec. 11. n. 15. lib. eodem.
Triennalis cohabitatio incipit à die decreti judicis, quando impedimentum eſt accidentale, ſecus ſi naturale, & perpetuum, quia tunc trienalis non requiritur, & remittitur arbitrio judicis aliquem brevem terminum denuò aſſignare, dec. 10. lib. 14. nu. 4.
Impotentia probatur ex confeſſione viri, deciſ. 10. lib. 14. num. 5.
Quæ ſi ſit adminiculata, plenè probat, deciſ. 10. lib. 14. num. 6.
Teſtes etiam domeſtici admittuntur ad probandam impotentiam in judicio diſſolutionis matrimonii, dec. 10. lib. 14. n. 7. & deciſ. 11. n. 23. lib. eodem.
Impotentia concludi poteſt ex relatione peritorum, quibus eſt ſtandum, dec. 10. lib. 14. nu. 8.

Pro-

Probatur ex virginitate mulieris, non obſtantibus actibus exercitis pro conſumatione matrimonii, deciſ. 10. lib. 10. lib. 14. n. 9.
Ut mulier virgo ſit affirmanda, ſufficit, quòd duæ obſtetrices illam recognoverint, deciſ. 10. lib. 14. n. 10.
Juramentum propinquorum non exitur, ſi ex recognitione conſtet, mulierem eſſe virginem, dec. 10. lib. 14. n. 11.
Minùſque requiritur, quando de impotentia conſtat ad evidentiam, deciſ. 10. lib. 14. n. 12.
Impotentia probata dicitur, ſi de illa deponant periti, licèt iſti minimè referant de ariditate, vel defectu membri virilis, deciſ. 10. lib. 14. n. 3.
Impotentia dicitur perpetua, ſi periti affirmant, quòd arte humana tolli non poſſit, deciſ. 10. lib. 14. n. 14. deciſ. 11. n. 14. lib. eodem.
An impotentia arte humana poſſit removeri, ſtatus Judicio peritorum, deciſ. 10. lib. 14. n. 15.
Periti in affirmanda impotentia coeundi non poſſunt deponere, niſi per probabile, deciſ. 10. lib. 14. n. 16. & deciſ. 11. n. 13. lib. eodem.
Ad probandam impotentiam evidentem exiguntur ſigna neceſſaria, & evidenter illam concludentia, deciſ. 11. lib. 11. n. 2.
Quando impotentia eſt veriſimilis, ſufficit ad ejus probationem jurata confeſſio conjugum aſſerentium ſe coire non poſſe, & ſeptima manus propinquorum jurantium ſe credere eos verum fateri, deciſ. 11. lib. 14. n. 3. & 16.
In caſu impotentiæ dubiæ requiritur pro diſſolutione inſpectio utriuſque conjugis, & inſuper triennalis condormitio in eodem lecto, deciſ. 11. lib. 14. n. 4.
Ad effectum autem dignoſcendi, an impotentia ſit certa, veriſimilis, vel dubia, eſt recurrendum ad Judicium medicorum, quod in hac materia attenditur, deciſ. 11. lib. 14. n. 5.
Impotentia dicitur probata per ſigna certa, & evidentia, ſi virile membrum dignoſcatur ſiccum, deciſ. 11. lib. 14. n. 6.
Vel ſi ſit turgidum, deciſ. 11. lib. 14. n. 7.
Vel ſi inſtantaneam habeat erectionem illicò flocceſcentem, deciſ. 11. lib. 14. n. 8.
Vel ſi ſit flaccidum, deciſ. 11. lib. 14. nu. 9.
Vel ſi erigatur tortuosè, deciſ. 11. lib. 14. n. 10.
Impotentia certa, & evidens non excluditur ex aliquali inepta erectione, quam periti inſufficientem recognoverunt, deciſ. 11. lib. 14. n. 11. & 12.
Quando impotentia eſt veriſimiliter evidens, hæc quoque ſufficit ad hoc, ut ſtatim diſſolvatur matrimonium, deciſ. 11. lib. 14. n. 17.
Impotentia coeundi concludenter probata de tempore præterito, magis præſumitur durare de tempore præſenti, & quòd augebitur in futurum, deciſ. 11. lib. 14. n. 18.
Impotentia præſumitur perpetua poſt triennalem experientiam, deciſ. 11. lib. 14. n. 19.
Potentia minimè ſuperventa dicitur, ſi mulier intacta dignoſcitur, deciſ. 11. lib. 14. n. 20.
Septima manus propinquorum poteſt ex teſtium depoſitionibus ſuppleri, deciſ. 11. lib. 14. n. 21.
Non eſt requirendum juramentum propinquorum ad probandam impotentiam, quando conjugi agenti propinqui ſunt ſuſpecti, deciſ. 11. lib. 14. n. 22.
Teſtes viles, & aliàs inhabiles ad teſtificandum admittuntur ad probandam impotentiam, deciſ. 11. lib. 14. n. 23.
Teſtium contrarietas debet in hac materia benigniter interpretari ad hoc, ut concilietur, deciſ. 11. lib. 14. n. 24.
Et ſufficit, ut teſtes concordent in ſubſtantialibus, licèt in cæteris diſcordent, deciſ. 11. lib. 14. n. 25.
Impotentia dubia probatur, ſi vir ſe voluit commiſcere cum uxore, quæ ſe non ſubtraxit, & tamen ex poſt mulier intacta, & virgo reperitur, deciſ. 11. lib. 14. n. 28.
Impotentia indubia redditur, ſi non obſtante continua, & longa cohabitatione matrimonium non fuit conſummatum, dec. 11. lib. 14. n. 29.
Ex recuſatione viri accedendi ad mulierem pro facienda experientia intra terminum à judice præſcriptum, oritur pręſumptio impotentiæ, deciſ. 11. lib. 14. n. 30.
Triennium experientiæ requiſitum in caſu impotentiæ dubiæ incipit à die directi judicii, non a die contracti matrimonii, deciſ. 11. lib. 14. n. 31.
Hæc concluſio admittitur in caſu impotentiæ provenientis ex maleficio, non autem in caſu impotentię provenientis ex mala partium conſtructione, & ex frigiditate, deciſ. 11. lib. 14. n. 32.
Tutius tamen eſt eam admittere etiam in caſu frigiditatis, deciſ. 11. lib. 14. n. 33.
Sed non eſt recipienda indiſtinctè in quolibet caſu, cum veniat moderanda juxta facti circumſtantias, deciſ. 11. lib. 14. n. 34.
Hinc ſi conjuges longevè ſimul habitaverint, & concurrant inſuper aliæ probationes ſuper impotentia, tunc triennalis computatur à die matrimonii, deciſ. 11. lib. 14. nu. 35.
Oculus, & manus obſtetricum ſæpè falluntur, deciſ. 11. lib. 14. num. 36.
Sed tamen ad dignoſcendum, an matrimonium fuerit conſumatum, ſolet demandari mulieris recognitio mediantibus obſtetricibus, & probatio promanans ex illarum relatione ſuperat omne probationis genus, deciſ. 11. lib. 14. n. 37. & 38.
Et maximè quando recognitio fuit facta in Balneo, & obſtetrices ſunt peritæ, & expertæ, deciſ. 11. lib. 14. n. 39.
Atque ad dictum effectum duæ tantum, vel alternativæ ſufficiunt, deciſ. 11. lib. 14. num. 40.
Mulier ſi tacuerit per annum, & ultra, non auditur in judicio diſſolutionis matrimonii contra virum ſe potentem affirmantem, deciſ. 11. lib. 14. nu. 42.
Limita, ſi ex ſignis probetur impotentia viri, deciſ. 11. lib. 14. num. 43.
Item ſi mulier probet ſe eſſe virginem, deciſ. 11. lib. 14. n. 44.

MELIORAMENTA.

Fructus melioramentorum ſpectant ad meliorantem, deciſ. 10. lib. 5. num. 1.
Pro melioramentis factis in re fructifera æquum eſt, ut ſolvantur fructus, deciſ. 10. lib. 5. n. 2.
Maximè ſi meliorans ſibi reſervavit dominium ſuper melioramentis, deciſ. 10. lib. 5. nu. 4.
Melioramenta debent probari & quoad qualitatem, & quoad quantitatem, deciſ. 4. lib. 6. n. 5. & deciſ. 103. lib. 10. nu. 23. & 26.
Ille qui conſiderabiliter melioravit, an poſſit petere retentionem, & offerre actori pretium rei, antequam melioraretur. Vide deciſ. 4. lib. 6. n. 5.
Melioramentorum probatio reſultat ex augumento valoris, quando iſtud eſt adeò notabile, & exceſſivum, ut veriſimiliter ex ſolo temporis beneficio provenire non poſſit, deciſ. 43. lib. 9. n. 7. & 8.
In refectione melioramentorum attenditur quid minus inter impenſum, & melioratum, deciſ. 65. lib. 9. n. 1. & deciſ. 103. lib. 10. num. 24.
In melioramentis verò neceſſariis refectio debetur habito reſpectu ad impenſas, deciſ. 65. lib. 9 nu. 2.
Status antiquus, & modernus ad effectum melioramentorum quomodo probetur, deciſ. 65. lib. 9. n. 3. & 8. ubi quòd ſufficit aſſertio partium, & deſcriptio ad alium finem facta.
Ea melioramenta quæ uberiorem fructuum recollectionem concernunt reficienda non ſunt, deciſ. 65. lib. 9. n. 4.
Uſufructuarius melioramenta utilia non deducit, deciſ. 65. lib. 9. num. 5.
Poſſeſſor rei, qui ſcit illam fideicommiſſo obnoxiam, refectionem melioramentorum prætendere non poteſt, deciſ. 65. lib. 9. num. 6.
Quando non agitur de ſubrogatione plantarum novarum in locum demortuarum, ſed de nova plantatione, & excavatione tunc quia dicuntur reſpicere perpetuitatem duraturam etiam ultra vitam meliorantis, ſunt reficienda, dec. 65. l. 9. n. 11.
In repetendis melioramentis utilibus magna differentia intercedit inter gravatum, & uſufructuarium, deciſ. 65. lib. 9. num. 12.
Ad excludendam malam fidem pro repetitione melioramentorum ſufficit quælibet præſumptio dominii, deciſ. 65. lib. 9. num. 13.
Melioramenta neceſſaria ſunt reficienda tam uſufructuario, quàm culibet poſſeſſori malæ fidei, deciſ. 65. lib. 9. nu. 14.
Niſi tamen concurreret dolus, ut ſcilicet domino fiat difficilior recuperatio, deciſ. 65. lib. 9. nu. 15.
Melioramenta etiam utilia refici debent uſufructuario, & cuilibet alio habenti dominium reſolubile, dummodò utilitas ſit perpetua, & res effecta fuerit pretioſior, dec. 65. lib. 9. n. 16.
Melioramenta facta in vim pacti dicuntur neceſſaria, deciſ. 65. lib. 9. num. 17.
Melioramenta neceſſaria dicuntur, quæ conſiſtunt in reductione rei ad ſtatum fructiferum, deciſ. 65. lib. 9. n. 18.
Melioràmenta perpetua dicuntur, ſi adhuc exiſtant poſt deventam rem melioratam in manibus ſubſtituti, deciſ. 65. lib. 9. num. 19.
Melioramenta cum fructibus compenſatur, deciſ. 65. lib. 9. nu. 20. deciſ. 102. lib. 10. nu. 13.
Id tamen non habet locum in poſſeſſore ratione dominii etiam reſolubilis, deciſ. 65. lib. 9. nu. 21.
Uſufructuarius gravatus, & emphyteuta, fructus cum melioramentis non compenſant, deciſ. 65. lib. 9. nu. 22.
Minùſque emptor cum pacto de retrovendendo, deciſ. 65. lib. 9. num. 23.
Nec poſſidens de decreto judicis, deciſ. 65. lib. 9. nu. 25.

Con-

Contraria opinio in omnibus prædictis procedere poſſet in melioramentis reſpicientibus temporalem utilitatem, *deciſ.65. lib.9. n.24.*
Retinens aliena melioramenta, tenetur reſtituere fructus ex illis perceptos, *dec.65. lib.9. n.26.*
Reputaturque congrua eorum taxatio ad rationem quatuor pro centenario, *dec. 65. lib. 9. n. 27.*
Pro melioramentis, quæ non probantur, nec in genere, cui in ſpecie non datur retentio, *deciſ. 50. lib. 10. n. 23.*
Ad hoc ut competat retentio pro melioramentis, debet concludenter probari antiquus, & modernus rei ſtatus, impenſa eſſe liquida, *deciſ. 102. lib. 10. n. 8. & deciſ. 103. num. 23. lib. eodem.*
Cum melioramentis compenſari debet totum id, quod re meliorata amotum fuit, *dec. 102. lib. 10. n. 12.*
Quando melioramenta effecta ſunt illiquida ex perceptione fructuum, non retardant immiſſionem, *deciſ. 102. lib. 10. num. 13.*
Et ſolùm poteſt prætendi obligatio de illis reficiendis, quando fuerint liquidata, etiamſi conſtet de melioramentis in genere, *deciſ. 102. lib. 10. n. 13. & deciſ. 103. n. 30. lib. eodem.*

MERCATOR.

Mercatoribus in re ſpectante ad eorum manus creditur, *deciſ. 20. lib. 5. n. 5.*

METUS.

Præſentia judicis, & conſanguineorum excludit præſumptionem metus, *dec. 16. lib. 9. n. 21. & deciſ. 20. lib. 10. n. 20.*
Niſi tamen ex conjecturis de metus veriſimilitudine conſtet, *deciſ. 16. lib. 9. n. 22.*
Proteſtationes clandeſtinæ non attenduntur, ad juſtificandum metum, quando ultra præſentiam judicis, & conſanguineorum, concurrit acquieſcentia, & obſervantia diuturna unà cum plena libertate actum impugnandi, *deciſ. 20. lib. 10. n. 20. & deciſ. 21. n. 30. & ſeqq lib. eodem.*
Per vim, & metum non præſumitur geſtus contractus, qui ſit laudabilis, & tendat ad conſervationem bonorum in familia, atque ſit celebratus coram notario, & Teſtibus, *deciſ. 2. lib. 7. n. 8.*

MINOR IN GENERE.

Minor habetur pro majore in contractibus matrimonialibus, *deciſ. 41. lib. 6. n. 15.*
Minor non tenetur de proprio, licèt inventarium non confecerit, ſi aliundè conſtet de ſtatu hæreditario, quòdque nihil fuerit ſubtractum, *deciſ. 19. lib. 9. n. 18.*
Sufficit inventarium tutelare ad hoc, ut minor non teneatur de proprio ob non confectionem inventarii in additione facta tempore minoris ætatis *deciſ. 19. lib. 9. n. 19.*
Minor ſi acceptet onus ſibi per patrem injunctum abſque ſolemnitatibus, acceptatio non ſubſtinetur, maximè ſi concurrat læſio, *deciſ. 45. lib. 10. n. 6. & 7.*
Minor non dicitur in urbe, qui exceſſit annum 20. ex diſpoſitione ſtatuti, *deciſ. 88. lib. 10. n. 5.*
Minores tamquam majores reputantur in actibus expletis cum neceſſariis ſolemnitatibus, *deciſ. 99. lib. 10. n. 15.*

MINOR QUOAD CONTRACTUS.

Minor ex ſe ipſo non poteſt cenſum validè retrovendere, *dec. 37. lib. 5. n. 6.*
Primum debitum, licèt nullum ex defectu ſolemnitatum, quoties nullitas non eſt detecta, & in judicium deducta, deſervit pro legitima cauſa ad hoc, ut minor poſſit alterum debibitum in illius extinctionem contrahere, *deciſ. 9. lib. 6. n. 9.*
Et procedit concluſio, etiamſi in ſecundo contractu adita fuerit clauſula citra approbationem primi, *deciſ. 9. lib. 6. n. 10.*
In contractibus minorum ex ſtatuto Bononiæ exigitur licentia Antianorum, & Tribunorum plebis, *deciſ. 16. lib. 7. n. 7.*
Suppletur tamen hæc ſolemnitas ex præſentia Auditoris Vicelegati cum derogatione ſtatuti ſpecialiter deputati, *deciſ. 16. lib. 7. n. 8.*
Impugnans contractum minoris ex defectu præſentiæ conſanguineorum, tenetur probare, quòd illi die ſtipulati contractus degerent in loco, & commodè poſſent intervenire, *deciſ. 16. lib. 7. n. 9. & deciſ. 36. n. 2. lib. eodem.*
Et probatio eorum exiſtentiæ facta per teſtes poſt tempus remotiſſimum, redditur valdè ſuſpecta, cum nimis animosè dicantur deponere de re, quæ ad eos non pertinebat, & in qua debet præſumi oblivio, *deciſ. 17. lib. 7. n. 9.*
Contractus minoris factus abſque ſolemnitatibus ſtatutariis non ſubſtinetur *dec. 30. lib. 7. n. 4. & dec. 38. n. 1. & dec. 40. n. 1. lib. eod.*
Minor poteſt lædi etiam in renunciatione; & remiſſione juris incerti, & eventualis, & proindè & in iſtis quoque exiguntur ſolemnitates, *dec. 30. lib. 7. n. 19.*
Lex providet, nè minores lædantur, non autem patitur, ut ipſi alios lædant, *deciſ. 33. lib. 7. n. 5.*
Statutum Peruſiæ habilitat majores 20. annorum ad contrahendum, *deciſ. 36. lib. 7. num. 1.*
Ob deficientiam proximiorum de jure non requiritur, in contractibus minorum curatoris deputatio, ſed ſufficit decretum judicis, *deciſ. 36. lib. 7. n. 4.*
Conſtitutio Ægidiana in contractu minoris non requirit cauſam, *deciſ. 36. lib. 7. n. 6.*
Cauſa legitima obligationis minorum eſt debitorum extinctio, *deciſ. 36. lib. 7. num. 7.*
Minor valdè obligatur ad effectum liberandi patrem à carceribus, *deciſ. 36 lib. 7. n. 7.*
Minor qui factus major non ſolùm per actum negativum non reclamationis, ſed per poſitivos contractum approbavit, non poteſt amplius nullitatem opponere, *deciſ. 37. lib. 7. n. 9.*
Et licèt ad prædictum effectum requiratur ſcientia facti, & juris tamen illa facti dicitur concurrere, quando contractus fuit ab eo ſtipulatus; illa verò juris, vel præſumitur in re ſatis vulgari maximè quando facilè poterant adiri juris periti, *deciſ. 37. lib. 7. n. 10. & deciſ. 38. n. 22. & 23 lib. eodem.*
Quando cauſa expreſſa in contractu minoris detegitur inepta, & vaga, tunc decretum judicis non ſupplet illius defectum, & hoc procedit ſive ſtatutum exigat cauſæ expreſſionem, ſive non plures caſus diſtinguendo, *deciſ. 38. lib. 7. num. 2. & ſeqq.*
An & quando minor, qui proximiores habere negavit poſſit ex eorum non interventu dare de nullitate contractus, *dec. 38. lib. 7. à n. 12.*
Minor tacens per quinquenium cenſetur renuntiare nullitati provenienti ex defectu decreti judicis, *deciſ. 38. lib. 7 n. 20.*
Taciturnitas prædicta non operatur, quando ſtatutum præſumit contractum dolosè extortum, *deciſ. 38. lib. 7. n. 21.*
Quòd ſcientia facti, & juris omninò requiratur in majore ad hoc ut poſſit dici, quòd contractum ratificaverit, & quòd non ſufficiat ſola conſideratio, quòd contractus fuerit ab ipſomet geſtus, quòdque potuerit juris peritos conſulere, *deciſ. 38. lib. 7. n. 24. cum pluribus ſeqq.*
Decretum judicis facit præſumere veritatem cauſæ in contractu minoris expreſſæ, *dec. 39. lib. 7. n. 2.*
Contractus minoris, licèt ſolemnitatibus deſtitutus, eſt in implicito ſtatu validitatis, adeòut irritari ſolùm poſſit minore volente, non autem allegari ejus nullitas à tertio, *deciſ. 34. lib. 7. n. 3.*
Amplia etiam ſi ſtatutum præſumat ob non adhibitas ſolemnitates contractum doloſum, *deciſ. 39. lib. 7. n. 4.*
Item ſi nullitas ſit per ſtatutum ipſo jure inducta, *deciſ. 39. lib. 7. n. 5.*
Hæres autem minoris poteſt nullitatem apponere, licèt minor non oppoſuerit, *deciſ. 39. lib. 7. n. 6.*
Tertius verò, ſi ſit reus, & poſſeſſor, per viam exceptionis eam allegare non prohibetur, *deciſ. 39. lib. 7. n. 7.*
Si autem ſit actor, tunc ſolum poteſt nullitatem deducere, quando iſta fuit à minore oppoſita, ſecus e contra, *deciſ. 39. lib. 7. n. 8. & 9.*
Quando minor contractum ratificavit, tunc multo minùs poteſt tertius illius nullitatem allegare, *deciſ. 39. lib. 7. n. 10.*
Quando minor cum ſolemnitatibus conſtituit procuratorem ad contrahendum, an ſit iterum neceſſe, ut in ipſo contractu ſolemnitates ſerventur, diſtinguere oportet, aut procurator, eſt conſtitutus ad certum negotium ſuper ſpeciali re, & tunc procedit negativa, *deciſ. 40. lib. 6. n. 2.*
Aut verò agitur de procuratore generaliter conſtituto ad omnia negotia, & ad omnes contractus, & hoc caſu quolibet acta debent repeti ſolemnitates, *deciſ. 40. lib. 7. n. 3. & 4.*
Si cauſa in contractu minoris judici expoſita detegatur falſa, & erronea, corruit contractus ex defectu conſenſus, *deciſ. 40. lib. 7. n. 5.*
Etiamſi ſit erronea ſolùm in parte, nam ob individuitatem decreti corruit in totum, *deciſ. 40. lib. 7. n. 6.*
Ad effectum ſubſtinendi contractum minoris, ex quo pecuniæ verſæ fuerint in ejus utilitatem debet verſio concludenter probari, nec ſufficit aſſertio, *deciſ. 40. lib. 7 n. 10.*
Minor cum præſentia judicis, qui aſſeritur ſubdelegatus, validè non contrahit, ſi de ſubdelegatione requiſitis actis non conſtat, *deciſ. 50. lib. 10. n. 13.*
Maximè ſi talis ſubdelegatus non enunciatur, nec Doctor, nec juris peritus, quòdque talis eſſet, aliundè non apparet, *dec. 50. lib. 10. nu. 14.*
Contractus minoris, qui detegitur dolus, & damnoſus, etiam cum præſentia judicis non ſubſtinetur, *deciſ. 50. lib. 10. n. 17.*

MINOR QUOAD RESTITUTIONEM IN INTEGRUM.

Minori læſo ob non confectum inventarium datur reſtitutio in integrum, *deciſ. 19. lib. 9. n. 10.*
Dicitur autem læſus, ſi cogitur ob ommiſſionem inventarii ſervare diſpoſitione defuncti ſuper ſuis propriis bonis, *deciſ. 10. lib. 9. n. 11.*
Et talis reſtitutio ei datur etiam poſtquàm effectus eſt major, licèt lapſum ſit quadriennium, ſi non probetur ſcientia præjudicii, & ommiſſionis inventarii, quam fecit tutor, *deciſ. 19. lib. 9. n. 12.*
Reſtitutio in integrum adverſus inconſultò aditam hæreditatem in ſupremis tribunalibus datur etiam poſt lapſum quadriennii, *deciſ. 19. lib. 9. n. 13.*
Jus petendi reſtitutionem in integrum nedum datur minori, ſed tranſit etiam ad ejus hæredes, *deciſ. 19. lib. 9. n. 14.*
Minor major factus continuando poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, non cenſetur approbare aditionem nullam, niſi probetur ſcientia nullitatis, tam facti, quàm juris, *deciſ. 19. lib. 9. n. 15.*
Nova hereditatis aditio non reſultat ex actuum continuâtione, qui ſunt referibiles ad aditionem ſemel factam, & ſi hæc ſit nulla, ipſi actus tamquam conſecutivi etiamſi facti in majori ætate non præjudicant, *deciſ. 19. lib. 9. n. 16. & 17.*

MOBILIA.

Mobilia, & ſupellectilis pretioſa non præſumuntur adeſſe in domo perſonæ debitis involutæ, quæ degat in civitate, non adeò conſpicua, & luxui addita, *deciſ. 14. lib. 6. n. 15.*
Mobilia non tenetur vendere hæres gravatus, nec eorum, conſumptionem imputatur in detractiones, *deciſ. 33. lib. 9. n. 5.*

MOLESTIÆ.

Obligationi liberandi à moleſtiis dicitur factus locus, quoties iſtæ fuerunt illatæ, *deciſ. 24. lib. 9. n. 1.*
Obligatus pro liberatione à moleſtiis non poteſt alium moleſtare, quia moleſtiæ contra eum retorquerentur, & eſſet inutilis circuitus, *dec. 24. lib. 9. n. 2.*
Prohibitio teſtatoris facta de non moleſtando hæredem, intelligitur de moleſtiis injuſtis, & calumnioſis, non de juſtis, & rationabilibus, tendentibus ad conſervandam, & adimplendam voluntatem ipſius diſponentis, *dec. 54. lib. 9. n. 26. deciſ. 57. lib. 9. n. 11.*

MONASTERIUM.

Monaſterium erigendum fruitur eiſdem privilegiis, quibus Eccleſia, *dec. 103. lib. 10. n. 2.*
Contrarium, *deciſ. 103. lib. 10. n. 6.*
Quòd monaſterium erigendum non poſſit ſtare in judicio, *dec. 103. lib. 10. n. 6.*
Monaſterium Sanctæ Mariæ ſeptem dolorum Urbis non eſt regulare, nec per oblationem inibi factam impediuntur ſubſequens matrimonium, *deciſ. 109. lib. 10. n. 3. & deciſ. 111. n. 3. lib. eodem.*
In conſtruendis monaſteriis diſtantia, & forma tradita per conſtitutiones Apoſtolicas non ſervatur in magnis urbibus, *dec. 3. lib. 14. num. 15.*
Et ſervari non debet, ubi non agitur de præjudicio alterius monaſterii quoad adminiſtrationem ſacramentorum, & de aliis quæſtionibus, quæ ſunt rationes motivæ dd. conſtitutionum, *deciſ. 3. lib. 14. n. 15.*
Præfatæque conſtitutiones procedunt tantùm in nova conſtructione integri Monaſterii, non autem in ampliatione jam erectorum, *deciſ. 3. lib. 14. n. 16.*
Ab uno monaſterio ad aliud non dicitur impediri pſalmodia quando intercedit congrua diſtantia, neque ex hoc poteſt impediri conſtructio, *deciſ. 3. lib. 14. n. 10.*
Monaſteria monialium, quòd poſſint ædificari, propè monaſteria monachorum, quando intercedit congrua diſtantia, nec adſunt feneſtræ ad proſpectum, & quomodo intelligatur, & procedat in hac parte diſpoſitio Concilii Agatenſis, *dec. 3. lib. 14. n. 17. & ſeqq.*

MONETA.

Locus ſolutionis attenditur ad effectum dignoſcendi, in quanam moneta ſit ſolvendum, *deciſ. 62. lib. 9. n. 16.*

MONS.

Ex bullettinis, ſeu teſſeris ſub nomine proviſorum montis traditis contrahitur pignus, & depoſitum, & oritur actio exercibilis contra montem, *deciſ. 5. lib. 8. n. 1.*
Mons de dolo, & culpa ſuorum miniſtrorum, & deputatorum tenetur, *deciſ. 5. lib. 8. n. 4.*
Oppignoratio pecuniarum non eſt de jure prohibita, quinimò expreſsè permittitur, tam à jure quam à ſtatutis montis pietatis Urbis, *deciſ. 5. lib. 8. n. 5. & 6.*

MORA.

Ad moræ purgationem ſemper admittitur emphyteuta, niſi concurrat evidens protervia, & dolus, *deciſ. 27. lib. 4. n. 6. & deciſ. 30. n. 16. lib. eodem.*
Moræ purgatio admittitur, licèt in inveſtitura adſit pactum reſolutivum, & etiamſi emphyteuta fuerit ad eam aliàs admiſſus, & dominus directus conſumaverit executionem, *deciſ. 27. lib. 4. num. 10. & deciſ. 28. num. 13. & 16. & deciſ. 30. n. 15. lib. eodem.*
Ad obtinendam moræ purgationem ſolvi debent damna, & intereſſe, nec non canones, exceptis illis decurſis tempore, quo dominus poſſedit, & fructus collegit, *dec. 27. lib. 4. n. 11.*
Judex prorſus eſſe debet in admittenda moræ purgatione, *dec. 28. lib. 4. n. 11.*
Emphyteuta ex æquitate canonica ad eam admittitur, *deciſ. 28. lib. 4. n. 10. & deciſ. 30. n. 14. lib. eodem.*
Admittitur ejus purgatio, etiam ſi ſit triplicata, & etiam poſt executionem, quoties adſit aliqua excuſabilis cauſa, maximè contra Eccleſiam, quæ debet eſſe pia mater, nec decet, ut ipſa ſit tenax in exigendis pœnis, *deciſ. 28. lib. 4. à n. 12. & deciſ. 30. n. 17. ib. 4.*
Deterioratio jurium Eccleſiæ non excludit moræ purgationem, quoties conſulatur per reſarcitionem cujuſcumque damni, *deciſ. 28. lib. 4. n. 17.*
Eſt concedenda moræ purgatio, licèt petatur ad commodum creditorum emphyteutæ, *deciſ. 28. lib. 4. n. 18.*
Emphyteuta tenetur reſtituere omnes fructus, quos percepit ab ea die, qua dominus rem emphyteuticam accepit, quia purgatio moræ operatur ex nunc, & non ex tunc, *deciſ. 28. lib. 4. n. 19. 22. & 23. & deciſ. 31. n. 7. lib. eodem.*
Intellige concluſionem, quoties effectum habet caducitas, & devolutio, ſecus ſi emphyteuta admittatur ad purgationem, moræ, quia hoc caſu non tenetur fructus reſtituere attenta bona fide, quæ oritur ex ſpe obtinendi moræ purgationem, *deciſ. 28. lib. 4. n. 21. & 22. & deciſ. 29. n. 2. & deciſ. 31. n. 2. & n. 8. cum ſeqq. lib. eodem.*
Et procedit, etiam dominus poſſeſſionem inſtrumentalem apprehenderit de mandato judicis, *deciſ. 29. lib. 4. n. 2. & ſeqq.*
Maximè ſi ex poſt permiſerit, quòd emphyteuta corporaliter poſſideret, *deciſ. 31. lib. 4. n. 5.*
Quòd purgatio moræ operetur ex tunc, & non ex nunc, *deciſ. 29. lib. 4. n. 7.*
Damnum quod ex purgatione moræ ſenſit dominus in reſtitutione fructuum perceptorum, non eſt attendendum, *deciſ. 30. lib. 4. n. 18.*
Licèt purgatio moræ expoſcat celerem canonum ſatisfactionem, itaut non concedatur, quando emphyteuta diù petere eam diſtulit, tamen id non procedit, quam ipſe eſt inops, *dec. 30. lib. 4. n. 19. & ſeqq.*
Purgatio moræ facit, ac ſi numquam fuiſſet incurſa caducitas, *deciſ. 31. lib. 4. n. 3.*
Dominus directus tenetur ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die motæ litis ſuper admiſſione ad purgationem moræ, etiamſi habuerit juſtam cauſam litigandi, *deciſ. 31. lib. 4. n. 4. & ſeqq. & n. 20.*
Moræ purgatio non provenit à mera gratia, ſed ab æquitativa juris diſpoſitione, *deciſ. 31. lib. 4. n. 19.*
In mora an conſtituatur debitor per interpellationem, quando creditor plus debito petiit. & quid ſi duo ſint ſeparata credita, & exceſſus conſiſtat in uno tantùm, *dec. 9. lib. 5. à num. 5.*
In contractibus ultro citroque obligatoriis ſola prima mora conſideratur, itaut hæc tribuenda ſit illi, qui primò defecit, *deciſ. 45. lib. 6. n. 6.*
Mora, alia realis, ſeu irregularis, quæ inducitur miniſterio legis ab ſolam debiti ſubſiſtentiam, alia perſonalis, quæ regularis quoque dicitur, & contrahitur per ſolam interpellatio-

lationem, deciſ. 51. lib. 6. num. 14.
Mora nil aliud eſt, quàm ſolvendi debiti, vel exigendi crediti injuſtitia, & fruſtratoria dilatio, deciſ. 51. lib. 6. n. 16.
Mora præſupponit debitum, nullamque novam inducit obligationem, deciſ. 51. lib. 6. n 16.
Mora conſiderari nequit, ubi nullum adeſt debitum, ſeu obligatio, dec. 51. lib 6. n. 17.
Mora non committitur à debitore, qui ex juſta cauſa ſe debitorem non eſſe credebat, dec. 51. lib. 6 n. 17.
Licèt interpellatio continens plus debito non conſtituat in mora, tamen id non procedit, vel quando adeſſet clauſula *non ſolùm præmiſſo, ſed omni alio meliori modo*, vel quando habita fuit relatio ad inſtrumenta, deciſ. 51. lib. 6. n. 22.
Donatarius, ad impediendam reſolutionem donationis, non admittitur ad moræ purgationem, deciſ. 14. lib. 7. n. 10. & deciſ. 15. n. 9. lib. eodem.
Mora abſque interpellatione non contrahitur, deciſ. 97. lib. 10. n. 5.
Ignorantia excuſat à mora, deciſ. 97. lib. 10. n. 7.

MULIER IN GENERE.

Mulier occupans bona viri pro ſuo credito dotali anteriori, non debet pati ſubhaſtationem eorum bonorum ad inſtantiam creditorum poſteriorum, niſi cum clauſula *non amota &c.* & dummodò oblationes excedant, deciſ. 29. lib. 6. n. 3.
Mulier pro dote non ſoluta non habet retentionem in bonis viri, deciſ. 29. lib. 6. n. 4. & deciſ. 30. n. 20. & 29. & dec. 31. n. 30. lib. eodem.
Mulieris confeſſio tendens ad patefaciendam veritatem, tenet etiam ſi ſit ſolemnitatibus deſtituta, deciſ. 30. lib. 6. n. 28.
Mulier, quæ ſibi appropriavit bona viri, non poteſt ampliùs fructus dotales prætendere, deciſ. 54. lib. 6. n. 3.
Mulieris aſſertio, & confeſſio non attenditur, quia ad eam faciendam facilis fuiſſe præſumitur, deciſ. 29. lib. 7. n. 6.
Mulier tutrix, & adminiſtratrix, præſumitur de ſuo credito dotali ſatisfacta, ſi id commodè fieri poterat, & patrimonium erat pingue, dec. 41. lib. 7. n. 4. & 5.
An autem hæc præſumptio noceat ſolùm mulieri, vel etiam ejus creditoribus, deciſ. 41. lib. 7. n. 11.
Mulier tutrix ad evitandum curſum uſurarum tenetur bona alienare, & ſibi de dote ſatisfacere, & ſi neglexit, uſuras petere non poteſt, deciſ. 41. lib. 7. n. 2. 8. & 9. & deciſ. 42. n. 2. & 3. lib. eodem.
Mulier adiens hæreditatem ſine debitis ſolemnitatibus, præſervatur à damno, deciſ. 20. lu 2. lib 9. n. 31.
Et excuſatur, ſi ejus procurator minùs legitimè inventarium ejus nomine confecerit, deciſ. 21. lib. 9. n. 31.
Mulier, quæ adminiſtravit, & rationem non reddidit, præſumitur de ſuo credito dotali ſatisfacta, vel ſaltem iſtud eſt effectum turbidum, itaut non poſſit immiſſionem retardare, deciſ. 95. lib. 10. n. 7.

MULIER BINUBA.

Mulier binuba filio prioris conjugis ſuccedit tantùm in uſufructu ſi adſit alter ex ipſis filiis, deciſ. 3. lib. 4. n. 2.
Diſpoſitio text. in leg. hac ædictali porrigitur etiam ad amaſios, deciſ. 14. lib. 9. n. 26.
Requiritur tamen, quòd interceſſerit turpis conſuetudo, quæ non præſumitur, ſed eſt concludentiſſimè probanda, deciſ. 14. lib. 9. n. 27.
Diſpoſitio dictæ legis habet unicè locum in relictis lucrativis, non autem in onerofis, & remuneratoriis, deciſ. 14. lib. 9. num. 28.
Pœna inducta mulieri binubæ reſpicit favorem filiorum, ideòque ad iſtorum hæredes extraneos non tranſit, adeòut in extranei præjudicium omnia jura matri faventia exerceri valeant, ac ſi non eſſet binuba, deciſ. 38. lib. 9. n 5. & ſeqq.
Mulier binuba privari non debet proprietate bonorum filii, ſi non ſint directè quæſita ab iſtius, deciſ. 38. lib. 9. num. 15. & ſeqq.
Pœna inflicta matri binubæ reſtringitur ad bona paterna, ſub quorum nomine non veniunt avita, deciſ. 38. lib. 9. num. 10. & ſeqq.
Nec ea, quæ à patruo, vel extraneo donata fuerunt ſponſo intuitu matrimonii, ad hoc ut onera decentiùs ſubſtineantur, deciſ. 38. lib. 9. n. 13. & 14.
Mulier binuba excluditur à bonis à Patre donatis filio propter nuptias, dec. 38. lib. 9. n. 17.
Si tamen donatio non proveniat à Patre, ſed ab alio, qui viro donavit cum onere fideicommiſſi favore filiorum, mulier non excluditur, deciſ. 38. lib. 9. n. 17.
Mater binuba, cui nihil pro legitimo fuit relictum, quando inſtituta extitit extranea perſona, poteſt contratabulare teſtamentum ad effectum detrahendi trebellianicam, deciſ. 38. lib. 9. num. 27.
Vide mater.

MULIER QUOAD CONTRACTUS, ET OBLIGATIONES.

Si mulier aſſerat cum juramento proximiores non habere, ſtatur ejus eſſertioni, donec contrarium probetur, deciſ. 1. lib. 6. n. 3. & deciſ. 2. n. 2. lib. eodem.
Mulier major poteſt ſe pro dote obligare abſque ſolemnitatibus volitis à ſtatuto in contractu mulierum, deciſ. 1. lib. 6. n. 4. & deciſ. 2. n. 4. & deciſ. 3. n. 5. lib. eodem.
Deficientibus proximioribus, cum Ægidiana nihil diſponat, ſufficit interventus duorum civium, nec exigitur deputatio curatoris, deciſ. 2. lib. 6. n. 5. & deciſ. 3. n. 6. lib. eodem.
Mulier poteſt ſe pro dote obligare abſque ſolemnitatibus, etiamſi nulla adſit neceſſitas dotandi, & illa conſtituatur ad favorem extraneæ, deciſ. 2. lib. 6. n. 7. & dec. 3. n. 7. & 8. lib. eodem,
Declara, ut concluſio procedat, quando cauſa finalis donationis eſt matrimonium, ſecus ſi dos reſpiciat renuntiationem à dotata exarandam, deciſ. 2. lib. 6. n. 6.
Ubi tamen dos conſtituitur pro certo, & determinato matrimonio, iſtud dicitur cauſa finalis, renuntiatio verò cauſa impulſiva, deciſ. 2. lib. 6. n. 7. & deciſ. 3. n. 7. lib. eodem.
Quando deficiunt conſanguinei in contractu mulieris, quòd ſit adhibendus alius judex, vel deputandus curator, deciſ. 3. lib. 6. n. 1.
Mulieris obligatio unico actu expleta, quæ excedit dotis medietatem, remanet nulla in totum, deciſ. 3. lib. 6. n. 2. & deciſ. 7. lib. 6. n. 3. & 4. & deciſ. 8. n. 19. lib. eodem.
In Civitate Laureti extat ſtylus ſubrogandi duos cives loco proximiorum in contractu mulieris, deciſ. 3. lib. 6. n. 3.
Ad hoc ut poſſit impugnari obligatio mulieris tamquam excedens medietatem dotis, debet de ejuſdem dotis quantitate doceri per eum, qui nullitatem allegat, deciſ. 3. lib. 6. n. 9.
Mulier, licèt ſe obliget ultra medietatem dotis, ſi habeat relevatorem, obligatio tenet, deciſ. 3. lib. 6. n. 12.
Si creditor, dummodò ſibi admittantur bona dotalia, offerat ſolvere mulieri dotis medietatem, tunc non præſumitur, quòd obligatio talem medietatem excedat, ideòque ſubſtinetur, deciſ. 3. lib. 6. n. 13.
Actio impugnandi obligationem mulieris, tamquam excedentem medietatem dotis, tunc tranſit ad hæredes vel quando mulier in vita reclamavit, vel quando ipſa fuit dolo, & metu ſeducta: aliàs ex ſola ratione exceſſus hæredes agere, & impugnare non poſſunt, dec. 3. lib. 6. n. 14. & ſeqq. & deciſ. 56. n. 10. & deciſ. 57. n. 10. & 11. lib. 6.
Ad effectum autem probandi, quòd mulier reclamaverit, non ſufficit ſola expeditio monitorii generalis, in quo certa cauſa non exprimitur, etiam ſi tale monitorium fuerit creditori intimatum, quando deindè nil ultra actum fuit, deciſ. 3. lib. 6. n. 19. & 20.
Mulieris obligatio ad hoc, ut ſit valida, requirit cauſam, deciſ. 4. lib. 6. n. 1. & 37. lib. 7. n. 6.
Quando mulier eſt major, ſufficit, quòd cauſa ſit vera, & honeſta, nec requiritur, quòd ſit neceſſaria, & utilis, deciſ. 4. lib. 6. n. 2. & deciſ. 8. n. 9. lib. eodem & deciſ. 31. ubi in terminis ſtatuti urbis, & deciſ. 32. n. 14. lib. eodem.
Mulier poteſt ſe pro dote obligare, & accedere etiam, poſtquam matrimonium fuerat contractum, deciſ. 4. lib. 6. n. 3.
Donec non conſtat, quòd mulier relevatorem non haberet, ejus obligatio ſubſtinetur, deciſ. 4. lib. 6. n. 4. & deciſ. 57. lib. eodem, ubi quod ſufficit ſola poſſibilitas.
Mulieris obligatio ad effectum liberandi virum ab imminenti carceratione, tenet etiamſi ſpecificè debita expreſſa non ſint, ubi adſit relatio ad acta, dec. 6. lib. 6. n. 1. & deciſ. 57. num. 1. lib. eodem.
Obligatio mulieris intra medietatem dotis ſubſtinetur etiam abſque ſpe relevationis, deciſ. 6. lib. 6. num. 3. & deciſ. 31. lib. 7. num. 39.
Quòd obbligatio ſit exceſſiva ultra medietatem dotis debet probari ab ipſa muliere, deciſ. 6. lib. 6. n. 3.
Quando obligatio mulieris excedit medietatem dotis, tunc non attenditur, an illa ſit deſtructiva, vel tantùm hypothecativa rei, & juris dotalis, cum utroque caſu ſit nulla, deciſ. 7. lib. 6. n. 5.
Conſtito, quòd obligatio mulieris ſit ultra medietatem dotis, tunc qui prætendit ipſam habuiſſe relevatorem, debet id probare, deciſ. 7. lib. 6. n. 6.
Mulieris obligatio habet præſumptionem validitatis, quando apparent ſervatæ omnes ſolemnitates ſtatuti, deciſ. 8. lib. 6. n. 1. & deciſ. 9. n. 4. lib. eodem.

In contractu mulieris ſtatutum Urbis exigit, quòd curator loco proximiorum adhibendus aſſerat, nullum in contractu habere intereſſe, quòd ille non ſit damnoſus, deciſ. 8. lib. 6. n. 2.
Sed prædicta forma dicitur adimpleta, ſi in inſtrumento dicatur quòd curator omnia adimplenda adimplevit, maximè accedente decreto judicis, qui illud non impoſuiſſet, niſi ſervatis per ſtatutum ſervandis, deciſ. 8. lib. 6. n. 3.
Statutum Urbis non exigit, ut curatoris juramentum in ſcriptis redigatur: & propterea ſi illius interpoſitionem circumſtantiæ ſuadeant, mulier tenetur negativam probare, deciſ. 8. lib. 6. num. 5.
Limita, ſi juramentum in ſcriptis redactum ſit, ſed ex eo non appareat integralem formam fuiſſe ſervatam, quia tunc veriſimile eſt, quòd ſi ſuper omnibus juramentum fuiſſet appoſitum, ſuper omnibus de eo in ſcriptura appareret, deciſ. 8. lib. 6. num. 6.
Fidejuſſio de ſui natura eſt damnoſa, ideòque mulieribus à jure prohibita, deciſ. 8. lib. 6. n. 7.
Cauſa in contractu mulieris neceſſaria, ſi judici fuit expoſita, præſumitur vera, deciſ. 8. lib. 6. n. 10.
Et dicitur expreſſa, quoties in contractu fiat mentio de ratione ob quam mulier contrahit, deciſ. 8. lib. 6. n. 11.
Mulier fidejubens ad effectum eximendi filium à carceratione, dicitur actum neceſſarium gerere, deciſ. 8. lib. 6. n. 12.
Sufficit, ut talis cauſa exprimatur, quæ de jure ſufficiens ſit licèt retineantur circumſtantiæ, quæ ſi expreſſæ fuiſſent, judicem ab interponendo decreto non retraxiſſent, deciſ. 8. lib. 6. num. 13.
Ad ſubſtinendam mulieris obligationem ſufficit, quòd cauſa tempore contractus ſit ſufficiens, licèt ex poſt inutilis reddatur, deciſ. 8. lib. 6. n. 14.
Si plures cauſæ disjunctivè narratæ fuerunt, & aliqua ex eis non ſit vera, ubi una ſubſiſtat, quæ ſit ſufficiens, integer contractus ſubſtinetur, dec. 8 lib. 6. n. 15.
Decretum judicis facit præſumere veritatem cauſæ, & eam impugnanti incumbit probare contrarium, deciſ. 8. lib. 6. n. 16. & deciſ. 9. n. 4. lib. eodem, & deciſ. 57. n. 2. lib. eodem, & deciſ. 38. lib. 7. n. 4. & 5. deciſ. 39. lib. eodem.
Mulier ad effectum irritandi contractum ex defectu relevatoris debet probare illum non adfuiſſe & quidem de tempore contractus, deciſ. 8. lib. 6. n. 17. & deciſ. 31. lib. 7. n. 33. & ſeqq. & deciſ. 32. n. 14. lib. eodem.
Dicitur autem adeſſe relevator, quoties adſunt bona, ex quibus indemnitatem mulier conſequi poteſt, deciſ. 8 lib. 6. num. 18.
Licèt mulieris obligatio excedens dotis medietatem ſit nulla in totum, tamen id non habet locum, ſi executio dictæ obligationis ſit dilata poſt mortem mulieris, nec in ejus vita exerceri poſſit, deciſ. 8. lib. 6. n. 20.
Item non habet locum, quando mulier erat in ſenili ætate, & obligatio tendebat ad favorem filiorum, deciſ. 8. lib. 6. n. 21.
In contractibus mulierum ſi non fuerit ſervata forma ſtatuti Urbis contractus corruit ipſo jure, deciſ. 9. lib. 6. n. 1.
Cauſa non vera in parte facit corruere contractum mulieris in totum ob individuitatem decreti judicis, deciſ. 9. lib. 6. n. 2. & 3. & deciſ. 33. lib. 7. n. 2. & deciſ. 34. n. 1. lib. eodem.
Ad hoc ut mulier poſſit obligationem per ipſam ſtipulatam ex defectu conſanguineorum impugnare, tenetur probare illorum exiſtentiam, & quòd potuerint commodè intervenire, deciſ. 9. lib 6. n. 5.
Quando contractus eſt utilis, tunc mulier etiam abſque ſolemnitatibus validè ſe obligat, dec. 9. lib. 6. n. 6.
In contractu mulieris voluntario, & utili, creditor non tenetur eſſe ſollicitus de verſione pecuniæ, deciſ. 9. lib. 6. n. 7.
Debitum præexiſtens, etiam ſi nullum tamquam contractu abſque ſolemnitatibus, tamen quoties nullitas non eſt detecta, & in judicium deducta, dicitur eſſe in implicito ſtatu validitatis, & tribuit legitimam cauſam ad contrahendum alterum debitum, deciſ. 9. lib. 6. n. 9. & deciſ. 31. lib. 7. n. 40.
Amplia etiam ſi in ſecundo contractu addita fuerit clauſula citra approbationem primi, deciſ. 9. lib. 6. n. 10.
Beneficium ſalvæ medietatis dotis non competit mulieri, quæ ad ſuum commodum, & pro negotio ad ipſam ſpectante ſe obligavit, dec. 9. lib. 6. n. 11.
Dictum beneficium non poteſt mulier proponere adverſus ſecundum creditorem, de cujus pecuniis fuit primus dimiſſus cum ſubingreſſu in iſtius juribus, quando tale beneficium contra primum non competebat, deciſ. 9. lib. 6. n. 12.
Mulier non poteſt de nullitate obligationis, vel ob exceſſum ultra medietatem dotis, vel ob defectum relevationis, opponere poſt ſequutam deliberationem, deciſ. 56. lib. 6. n. 8.
Quando cauſa in contractu mulieris expreſſa vera detegitur in parte, præſumitur vera in totum, donec contrarium concludentiſſimè probetur, deciſ. 57. lib. 6. n. 4.
Valida eſt obligatio mulieris contrahentis debitum ſub gravioribus uſuris, ad effectum ſolvendi aliud ſub minoribus contractum, ubi creditor urget; ſecùs ſi non urgeat; deciſ. 57. lib. 6 num. 5.
Etiamſi fiat favore ejuſdem creditoris conveniendo primum debitum in aliam ſtipulationem cum augumento fructuum, deciſ. 57. lib. 6. num. 6.
Ad hoc ut mulier dicatur ſe obligaſſe ultra medietatem dotis, nedum inſpici debet ipſa dos, ſed totum mulieris patrimonium, deciſ. 57. lib. 6. num. 9. & deciſ. 58. num. 1. lib. eodem.
Mulier non poteſt alienare fundum aſſignatum pro ſecuritate ſuæ dotis, ob vrgentiam viri ad inopiam, deciſ. 19. lib. 7. nu. 1;
Si mulier ſe obligavit ex cauſa falſa, & erronea, contractus corruit nen obſtante decreto judicis, deciſ. 29. lib. 7. num. 2. & deciſ. 33. num. 1. lib. eodem.
Cauſa nimis vaga, & generica non ſufficit ad ſubſtinendum contractum mulieris, deciſ. 29. lib. 7. num. 3. & deciſ. 34. nu. 2. & deciſ. 38. num. 2. lib. eodem.
Mulieris obligatio, quę excedit medietatem dotis, non ſubſtinetur, deciſ. 29. lib. 7. num. 5.
Qua facilitate inducitur mulier ad contrahendum, eadem, imò majori inducitur ad aſſerendum, & confitendum, deciſ. 29. lib. 7. num. 6.
Mulier abſque ſolemnitatibus non poteſt recipere pecunias in diminutionem ſortis fructiferæ, ubi aderat cauſa fructuum, deciſ. 31. lib. 7. num. 23.
Limita, ſi exactio facta fuerit in vim mandati judicis; nam hoc caſu læſio non ex facto mulieris, ſed judicis, provenire dicitur, deciſ. 31. lib. 7. num. 24. & 25.
Obligatio, ſeu fidejuſſio mulieris pro viro cum cauſę cognitione, & ſolemnitatibus, eſt valida, & dicitur facta ex quadam neceſſitate legis permittentis, ut mulier ſubveniat inopię, viri, deciſ. 31. lib. 7. num. 32.
Contractum quem mulier invita approbavit, non poſſunt ejus hæredes impugnare tamquam nullum, deciſ. 31. lib. 7. nu. 38. & 39. & deciſ. 32. num. 16. & 17. lib. eodem.
Contractus mulieris non poteſt tamquam nullus impugnari, poſtquam cum ejus ſcientia fuit ex pecuniis tertii omni bona fide extinctus, deciſ. 32. lib. 7. num. 41. & deciſ. 32. num. 8. lib. eodem.
Si mulier aſſerat ſe obligare, quia erat tuta ſuper bonis viri, talia verba non inducunt conditionem, quòd ſcilicet ſine relevatione voluit obligari, deciſ. 32. lib. 7. num. 15.
Si mulier ſe obliget ad effectnm liberandi duos filios ab imminenti carceratione, ſi in debito unus tantùm filius eſſet obligatus, itaut unius tantùm immineret carceratio, obligatio corruit, deciſ. 33. lib. 7. à num. 2. & deciſ. 34. à num. 1. lib. eodem.
Si cauſa in contractu mulieris expreſſa non eſt vera, tunc non ſufficit, quòd concurrat alia ſufficiens, & vera quæ non fuit expreſſa, deciſ. 33. lib. 7. num. 3.
Licèt ſtatutario beneficio gaudere non debeat mulier, quę alios circumveniat, tamen dolus ex parte ipſius non pręſumitur, ſed potiùs ex parte contrahentis cum ea, deciſ. 33. lib. 7. num. 5. & 6.
Verſio pecunię in cauſam pręciſam debiti, pro quo mulier ſe obligavit, tunc facit, ut ipſa teneatur ad reſtitutionem, etiamſi obligatio ſit nulla, quando debitum eſt proprium mulieris, non autem ſi ſit alienum, deciſ. 33. lib. 7. n. 8.
Si mulier obligans ſe pro liberando filio ab imminenti carceratione, ſuum finem non conſequitur, quia filius eſt aliis debitis involutus, pro quibus vel exindè carceratur, vel latitare cogitur, obligatio non ſubſtinetur, deciſ. 33. lib. 7. n. 4.
Mulier poteſt ſe pro conjuncta perſona obligare, ſi concurrant ſolemnitates, abſit fraus, & circumventio, & ipſa habeat relevationem, deciſ. 37. lib. 7. n. 7.
Obligatio mulieris facta abſque ſolemnitatibus ſtatuti, & Ægidianę, eſt ipſo jure nulla, deciſ. 38. lib. 7. n. 7.
Decretum judicis tunc facit pręſumere veritatem, & exiſtentiam cauſæ, quando ſtatutum nullam exigit cauſæ expreſſionem & in contractu non fuit expreſſa, ſed ſolum generaliter dicatur, quòd judex prævia cauſæ cognitione decretum interpoſuit, deciſ. 38. lib. 7. n. 6.
Si verò ſtatutum cauſam exigat, & hæc fuerit taliter in contractu expreſſa, ut ejus ſubſiſtentia, & veritas facilè deſumi poſſit, in hoc caſu pręſumptio pariter ſtat pro decreto judicis, dec. 38. lib. 7. n. 7.
Quando autem cauſa expreſſa detegitur omninò inepta, & vaga, tunc ſive ſtatutum illius exigat, ſive non, ſolum decretum judicis nihil operatur, aut attenditur, quia conſtat, quòd iſte clauſis oculis proceſſit, deciſ. 38. lib. 7. n. 8. & 11.
Licèt ſtatutum non exigat, quòd cauſa reducatur in ſcriptis, tamen quotieſcumque requirit decretum judicis, ex hoc dicitur velle concurſum cauſę, quia judex ſine cauſa decretum interponere non poteſt, deciſ. 38. lib. 7. n. 9.
Mulier, quę proximiores habet, & jurat non habere, non poteſt

ex-

ex eorum defectu de nullitate obligationis, deciſ. 38. lib. 7. num. 12.
Contrarium, quando ſtatutum præſumit, quòd mulier fuerit ſeducta, & mandat, ut non ſtetur ejus aſſertioni, niſi tamen verè ſeductio excludatur, & conſtet, quòd contrahens cum muliere, omni bona fide, & ſine dolo ſe geſſit, deciſ. 38. lib. 7. num. 13. & ſeqq.
Si proximior fuerit citatos ad intereſſendum, & renuat comparere, poteſt judex alium in ejus locum deputare, deciſ. 20. lib. 10. num. 15.
Et in citatione non exigitur ſpecificatio contractus, & loci, ſed ſufficit, ut exprimatur ſubſtantia, deciſ. 20. lib. 10. num. 16.
Maximè ſi talis ſit ſtylus loci, prout practicatur Viterbii, deciſ. 20. lib. 10. num. 16.

N

NARRATIVA.

NArrativa, quæ probatur erronea, non eſt attendenda, deciſ. 5. lib. 3. num. 13.
Quando narrativa repugnat cum diſpoſitiva, tunc potiùs iſta, quàm illa eſt attendenda, deciſ. 15. lib. 5. num. 2.

NECESSITAS.

Actus potiùs tribuitur cauſæ neceſſariæ, quàm voluntariæ, & liberali, deciſ. 23. lib. 7. num. 11.

NEGATIVA.

Fundas ſe in negativa, debet illam coarctare per excluſionem poſſibilitas in oppoſitum, deciſ. 31. lib. 12. num. 12.
Teſtes deponentes de negativa, debent removere ſenſum ab actu ſpecificando, quòd res non poterat evenire abſque eo quòd ipſi viderent, & audirent, deciſ. 5. lib. 14. num. 12. & 42.

NEGLIGENTIA.

Veriſimile non eſt, quòd diù quis negligere voluerint deductionem proprii juris, ſi illud realiter ſibi competiiſſet, deciſ. 17. lib. 3. num. 12. & 13.
Super privilegio, & brevi conceſſo dignitati, negligentia anteceſſoris non præjudicat ſucceſſori, deciſ. 29. lib. 3. num. 3.
Negligentia niſi probetur, diligentiæ intrat præſumptio, deciſ. 30. lib. 5. num. 8.
Negligentia creditoris in non exigendo non prodeſt nec debitori, nec fidejuſſori, deciſ. 30. lib. 5. num. 9.

NEPOTES.

Nepotes an, & quando veniant appellatione filiorum. Vide Filiorum appellatione.

NIX.

Ordinatio facta à principe, ne quis poſſit nivem colligere, & vendere, non afficit clericos, & alias perſonas Eccleſiaſticas quoad collactionem ad uſum proprium, licèt Eccleſiaſtici eam vendere non poſſint, deciſ. 4. lib. 14. per totam.
Nec poteſt appaltator nivis impedire Eccleſiaſticis collectionem offerendo ſe eis nivem gratis daturum, & hoc ut evitentur fraudes, quia tale temperamentum eſſet incommodum, & damnoſum, deciſ. 4. lib. 14. num. 11. & 12.

NOBILITAS.

Nobilis in uno loco, in alio ignobilis reputari poteſt propter conſuetudinem, & ſtatutorum diverſitatem, deciſ. 25. lib. 3. num. 8.

NOTARIUS.

Licèt juvenis Notarius non poſſit inſtrumenta, & teſtamenta rogare nomine titularis officii, tamen id non habet locum Urbe, ubi contrarium de ſtylo ſervatur, deciſ. 6. lib. 9. num. 30. & ſeqq.
Notarius, ſeu Cancellarius teſtans de re à ſe non geſta, non probat plus quàm unicus teſtis, deciſ. 15. lib. 12. num. 18.

NOVATIO.

Ubi adeſt nova cauſa productiva fructuum, dicitur adeſſe vera novatio, deciſ. 1. lib. 5. num. 19.
Clauſula citra novationem, poteſt intelligi, & operari quoad ſortem, & non quoad fructus, deciſ. 1. lib. 5. num. 20.
Novatio extinguit ipſo jure primum creditum, deciſ. 14. lib. 5. num. 12.
Novatio non inducitur ex ſola variatione modi accidentalis executionis primi contractus, deciſ. 21. lib. 7. num. 6.
Ex novatione actio ex primævis juribus derivans penitùs extincta remanet, deciſ. 27. lib. 7. num. 1.
Quod tamen non procedit, ſi novatio non habuerit effectum, vel remanſerit reſoluta, deciſ. 27. lib. 7. num. 2.
Proteſtatio retinendi, & conſervandi præventivam conventionem, excludit animum novandi, deciſ. 1. lib. 8. num. 5.

NULLITAS.

Quod nullum à principio eſt, per approbationem non convalidatur, deciſ. 33. lib. 9. num. 4.
Nullitas intrinſeca jam acceptata per impugnationem, ampliùs approbari, & convalidari non poteſt, deciſ. 51. lib. 9. num. 13. & deciſ. 52. num. 10. lib. eodem.
Poſtquam nullitas eſt deducta in judicium, nec per Principem ſanari poteſt, deciſ. 51. lib. 9. num. 13.

O

OBLIGATIO, ET OBLIGATUS.

OBligatio ſumit naturam, & conditionem ab actu, ad quem refertur, non autem ab eo, in quo fuit adjecta, deciſ. 5. lib. 7. num. 19.
Per adimplementum facti promiſſi, omnis extinguitur obligatio, deciſ. 44. lib. 9. num. 16.
Sub obligatione defuncti non veniunt bona hæredis, niſi id ſpecialiter expreſſum ſit, vel conſtet de voluntate, nec ſufficiunt verba onero hæredem meum, deciſ. 17. lib. 11. num. 11. & 12.

OBLIGATIO CAMERALIS.

Obligatio Cameralis paratam habet exequutionem, deciſ. 4. lib. 1. num. 6. & deciſ 14. lib. 5. num. 1. & deciſ. 25. lib. 6. num. 3.
Sub obligatione camerali continetur ſtipulatio favore omnium, quorum intereſt, deciſ. 8. lib. 5. num 1.
Exceptio extinctionis cenſus turbida non retardat exequutionem obligationis cameralis, deciſ. 37. lib. 5. num. 11.
Obligatio cameralis ſecumfert promiſſionem damnorum, & intereſſe, deciſ. 51. lib. 6. num. 3.
Executio obligationis cameralis retardari non debet, deciſ. 56. lib. 6. num. 2.
Obligatio cameralis paratam habet executionem tam contra hæredem, quàm contra bona hæreditaria debitoris, deciſ. 13. lib. 11. ante num. 1.

OBLIGATIO INSOLIDUM.

Si plures ſint obligati in ſolidum, poteſt creditor à quolibet ex correis integram ſatisfactionem conſequi, deciſ. 9. lib. 6. nu. 8.
Obligatio ſolidalis præſupponit aliorum obligationem, deciſ. 17. lib. 6. num. 19. & deciſ. 18. num. 10. lib. eodem.
Inter correos ille eſt quoad ipſos principalis debitor, ad quem re vera negotium pertinet, deciſ. 17. lib. 6. num. 20.
Obligationis ſolidalis executio non impeditur exceptione reportandæ indemnitatis à debitore, deciſ. 17. lib. 6. num. 24.
Obligatus inſolidum habetur pro principali, & correo debendi in omnibus, & per omnia reſpectu creditoris, deciſ. 19. lib. 5. num. 10.
Hæres debitoris tenetur ſinguli pro portionibus hæreditariis, non autem inſolidum, deciſ. 44. lib. 9. num. 11.

OBSERVANTIA.

Obſervantia actus veritatem concludit, deciſ. 1. lib. 1. num. 12.
Obſervantia, etiam interpretativa, non probatur ex actibus, de quorum executione non conſtat, deciſ. 2. lib. 2. num. 38.
In actuum diverſitate ea recipi debet obſervantia, quæ fuit frequentiùs obſervata, ibidem num. 23.
Obſervantia non remanet probata ex omninò conformibus, deciſ. 2. lib. 2. num. 40.

Obſer-

Obſervantia interpretativa non concluditur ex actibus facultativis, deciſ. 2. l. 2. n. 41.
Item non elicitur ex actibus factis ad gratificandum, deciſ. 2. l. 2. num. 42.
Ad obſervantiam præjudicialem inducendam requiritur contradictio, & acquieſcentia partis, deciſ. 2. lib. 2. num. 43.
Obſervantia, quæ caſum præciſum non percutit, non eſt attendenda, deciſ. 9. lib. 2. num. 5.
Obſervantia non minùs deſumitur ex facto, quam non facto, deciſ. 22. lib. 3. num. 15.
Ea quæ diù obſervata fuerunt, non debent innovari, & immutari, deciſ. 27. lib. 3. num. 39.
Obſervantia plurimùm deſervit ad dignoſcendum, quotnam gradus ſint in conceſſione emphyteutica comprehenſi, deciſ. 12. lib. 4. num. 6.
Obſervantia ex facto contrahentis deſumpta oſtendit, qualis fuerit illius voluntas, & intentio, deciſ. 13. lib. 7. num. 10.
Obſervantia interpretiva admittitur in dubiis, non autem in claris, deciſ. 21. lib. 7. num. 8.
Obſervantia declarat, quid in venditione fuerit comprenſum, deciſ. 52. lib. 7. num. 11.
Obſervantia univerſalis eſt optima interpres, ſi ex iſtorum verbis aliqua oriatur dubietas, deciſ. 5. lib. 8. num. 10.
Obſervantia ſententiæ uniformis facit præſumere, quòd ſententia fuerit acceptata, deciſ. 5. lib. 9. num 14.
Obſervantia non poteſt deſumi ab actibus impugnativè geſtis, deciſ. 35. lib. 10. num. 12.
Obſervantia attenditur ad interpretationem diſpoſitionis dubiæ, non in diſpoſitione clara, deciſ. 3. lib. 10. num. 8. & deciſ. 73. num. 20. lib. eodem.
Obſervantia non poteſt inducere gravamen, quod à teſtatore non fuit injunctum, deciſ. 13. lib. 10. num. 8.
Obſervantia conſiſtens in actibus negativis, non eſt ſufficiens ad interpretationem fideicommiſſi dubii, ſed exiguntur actus poſitivi, ex quibus hæredum conſenſus elici poſſit, deciſ. 83. lib. 10. num. 19.
Et prævalet ſemper obſervantia deducta ab actibus poſitivis, deciſ. 73. lib. 10. num. 21.
Obſervantia, quæ oritur ex facto auctoris, non poteſt per ſucceſſorem impugnari, deciſ. 109. lib. 10. num. 18. & deciſ. 115. lib. 10. num. 10.
Obſervantia debet recipi cum qualitate, cum qua reperitur, nec ſcindi valet, deciſ. 18. lib. 11. num. 11.
Obſervantia, quæ elicitur ex facto, prævalet alteri, quæ conſiſtit in verbis, & nomine, deciſ. 19. lib. 11. num. 19.
Obſervantia erronea promanans ex falſa credulitate, & contraria diſpoſitioni non attenditur, deciſ. 29. lib. 11. num. 14.
Obſervantia adverſus Conſtitutiones Apoſtolicas clauſula irritanti munitas, attendenda non eſt, deciſ. 23. lib. 12. num. 12.
Et adverſus dictas conſtitutiones obſervantia debet eſſe continua, deciſ. 23. lib. 12. num. 14.
Concilium Tridentinum habere cenſetur in quolibet ejus capitulo decretum irritans, quod inficit quamcumque contrariam obſervantiam, deciſ. 1. lib. 16. num. 7.
Obſervantia plurimùm inſervit pro interpretatione rerum dubiarum, deciſ. 26. lib. 12. num. 7.
Obſervantia, ad hoc ut uni tollat, alteri det adverſus juris diſpoſitionem, debet eſſe legitimè præſcripta, deciſ. 1. lib. 13. num. 9.
Obſervantia eſt optima interpres etiam conſtitutionum Apoſtolicarum, deciſ. unica ſuper materia de offic. venal vacab. num. 4. fol. 452. tom. 2.

ODIUM.

In odioſis non ſit extenſio, deciſ. 91. lib. 10. num. 30.

OFFICIALIS, ET OFFICIUM.

Conſervatores Populi Romani nequeunt conferre jus ad officia capitolina, quæ actu non vacant de te tempore, quo ipſi juriſdictionem habent, & conſervatoris munere funguntur, deciſ. 1. lib. 2. num. 1.
Privilegium Leonis X. tribuens Populo Romano collationem, officiorum Capitolii, non dat eis effrænatam juriſdictionem, ſed providam, & diſcretam, ideòque reducitur ad regulas juris, nec debet ſucceſſoribus præjudicare, deciſ. 1. lib. 2. nu. 2. 3. & 4. & deciſ. 2. lib. eodem num. 18.
Conſervatores Populi Romani duas habent facultates, alteram diſtribuendi annuatim officia cum participatione Pontificis conceſſam à Leone X. & alteram diſtribuendi ad libitum indulta officiorum ad vitam tributam à ſtatuto, deciſ. 1. lib. 2. num. 5.
Statutum Urbis lib. 1. cap. 15. de prædictis officiis loquens, contradiſtinguit renovationem à conceſſione, deciſ. 1. lib. 2. num. 8.
Renovatio autem dupliciter ſumitur, tam ſcilicet quando durante adhunc conceſſione, ad alias perſonas, ſeu tempus extenditur, quàm etiam quando finita conceſſione protrahitur, deciſ. 1. lib. 2. num. 6.
Prima verò renovationis ſpecies eſt minùs odioſa, ibidem num. 7.
Dicta renovatio non mutat cauſum poſſeſſionis, ibidem num. 10.
Conceſſio verò conſumitur in primo actu, & non tranſmittitur, ac mutat cauſam poſſeſſionis, ibidem num. 9.
Officium prorogatum cum jure accreſcendi ad novas perſonas, & in ſolidum per obitum alterius ex officialibus non vacat, deciſ. 1. lib. 2. num. 16.
Conceſſio, ſeu electio ad officium diſtinguitur à prorogatione conceſſionis ad novas perſonas, deciſ. 1. lib. 2. num. 18.
Aditio ſimplex unius perſonæ in officio non dicitur præjudicialis, itaut poſſit cenſeri facta in ſupplantationem ſucceſſorum, deciſ. 1. lib. 2. num. 20.
Secus tamen eſt, quando adduntur plures generationes, quia tunc dicitur illatum ſucceſſori præjudicium, deciſ. 1. lib. 2. num. 21.
Conceſſio officii quando vacaverit, & prorogatio illius vivente, & conſentiente officiali, inter ſe differunt, ibidem num. 22.
Sicuti officialis poteſt officium dimittere ea lege, ut ſibi, & alteri perſonæ cumulativè concedatur, ita valet prorogationem ad alterius perſonæ vitam reportare, dicta deciſ. 1. lib. 2. num. 23.
Conſtitutionis Innocentii X. Alexandri VII. & Clementis X. in quibus annullantur prorogationes officiorum, utpotè loquentes de officiis tabellæ ſuppreſſæ, ad alia non extenduntur, ibidem num. 24.
Conſervatores Urbis non poſſunt concedere jus ad officia vacatura futuris temporibus, dec. 2. lib. 2. n. 3. cum pluribus ſeqq. ubi exemplificat de Prorege Neapolis, & magno magiſtro Religionis Hieroſolymitanæ.
Conceſsio facta per dictos conſervatores de officiis vacaturis, dicitur facta tempore inhabili, & eſt, ac ſi expleta non fuiſſet, deciſ. 2 lib. 2. num. 9. & 10.
Facultas providendi officia reſtringitur ad illa, quæ actu vacant, nec extenditur ad vacatura, deciſ. 2. lib. 2. num. 11.
Succeſſor in adminiſtratione non tenetur ſtare proviſioni factæ per anteceſſorem de officio ejus tempore non vacato, dicta dec. 2. lib. 2. num. 12.
Officialis non poteſt falcem in ſucceſſoris ſegetem immittere, ibidem num. 13.
Additio novæ perſonæ in officio dicitur nova conceſsio, & ſapit ſpeciem expectativæ, quæ reprobatur, ibidem nu. 15.
Prorogationes officiorum ad vitam novarum perſonarum in toto ſtatu Eccleſiaſtico improbantur, & irritantur per Bullam Urbani VIII. hæcque comprehendit etiam Magiſtratus Urbis, dicta deciſ. 2. lib. 2. num. 16.
Præventiva officii collatio juriſdictionem ſucceſſoris eludit, ibidem num. 20.
Eventualitas prædeceſſus officialis ſuperaddit non reddit licitam officii prorogationem, quia adhunc remanent ſub periculo duplicis vitæ, veteris ſcilicet officialis, & alterius ſupperadditi: ſecus autem ſi ageretur de permutatione, quæ totum jus adimeret à primo officiali, totumque periculum refunderet in vitam ſecundi, ibidem nu. 22.
Præjudicium ex conceſſione officii non vacantis non conſideratur, ex quo certo ſucceſſori præjudicetur, ſed ex quo ſucceſſoribus in genere damnum inferat, dicta dec. 2. lib. 2. num. 23.
Conceſsionem officii non adhuc vacantis ſolùm admittunt Doctores, quando prorogatur ad vitam primi officialis in favorem alterius, quando fit à Principe ſupremo, ibidem num. 25.
In prorogatione, vel additione novæ perſonæ in officio exigitur conſenſus ipſius officialis, ibidem num. 27.
Officiorum non amovibilium proprietas favore conſervatorum non provenit à ſtatuto Urbis lib. 1. cap. 15. ſed à conſtitutione Leonis X. d. deciſ. 1. lib. 2. num. 32.
Opinio, quòd conſervatores non poſſint officia non vacantia providere, fuit quoque amplexa à Fenzonio ad evitandum præjudicium, & ſupplantationem ſucceſſorum, ibidem num. 34. & 35.
Reſervatarii officiorum dicuntur veri domini, itaut damna ipſos ſequantur, deciſ. 3. lib. 2. num. 2.
In emptione officiorum reſervatio decreti non ſemper importat

domi-

dominium, ſed multoties reſolvitur in ſimplicem hypothecam, decif. 3. lib. 2. num. 3.
An autem dominium, vel hypothecam importet, deſumi poteſt tum ex natura contractus, tum ex origine reſervationis, tum ex qualitate actuum, decif. 3. lib. 2. nu. 4.
Officiales antiquitus pro inveniendis pecuniis præſtabant cautiones, decif. 3. lib. 2. num. 6.
Sed ex poſt loco cautionis fuit inventa reſervatio decreti, per quam reſervatarius quibuſcumque aliis præfertur, decif. 3. lib. 2. num. 7.
Dicta reſervatio decreti cum inventa fuerit loco cautionis, ſicuti iſta non importabat condominium, ita nec illa ipſum præſupponit, decif. 3. lib. 2. num. 8.
Si princeps non obſtante reſervatione decreti ad favorem alterius ipſum officialem tamquam dominum conſiderat, inde arguitur, quòd officium eſt ſub officialis dominio, decif. 3. lib. 2. num. 9.
Officialis actus gerens in officio nomine proprio indicat, quòd non ſit ſimplex adminiſtrator, ſed verus dominus, decif. 3. lib. 2. num. 10.
Si officialis enunciet officium tamquam proprium, tale contra ipſum præſumitur, decif. 3. lib. 2. num. 11.
Officialis habens facultatem extinguendi debita cum reſervatariis, indicat penes iſtos non adeſſe dominium, decif. 3. lib. 2. num. 12.
Officium tamquam de Regalibus Principis de uno ad alium abſque licentia transferri non poteſt, decif. 3. lib. 2. num. 13.
Reſervatio decreti ſtipulata non primariò, ſed ad cautelam reſolvitur in ſimplicem hypothecam ſuper officio, decif. 3. lib. 2. num. 17.
In reſignatione officiorum vacabilium ob pretium non ſolutum, poſſunt conveniri fructus recompenſativi, decif. 4. lib. 2. num. 2.
Officia vacabilia Romanæ Curiæ inter res fructiferas reputantur, dec. 4. lib. 2. num. 4.
Officialis officiorum vacabilium lucrum percipit ex mera gratia Principis, illudque ab eo recognoſcit, decif. 4. lib. 2. nu. 9.
Ex officio vacabili fructus prætendi non poſſunt, quoties ceſſat periculum amittendi ſortem, decif. 4. lib. 2. nu. 10.
Et fructus in iſto conſiderantur tamquam ſors, decif. 4. lib. 2. num. 11.
Papa facilis non eſt concedenda reſignationem officiorum, & propterea iſta conſiderantur inter cętera bona patrimonialia officialis, decif. 4. lib. 2. num. 12.
Dominium directum officiorum ſpectat ad Principem, & ſine ipſo transferri non poteſt, utile verò eſt in commercio, & à quolibet poteſt poſſideri, decif. 4. lib. 2. nu. 13.
Quòd fructus officiorum non reputentur tamquam ſors, nec dicantur pars pretii, ſed ſint veri fructus, ac reliqui, decif. 4. lib. 2. num. 17. & 18.
In reſignationibus officiorum ex ſtylo Romanæ Curiæ integra reſtituitur ſors, decif. 24. lib. 2. num. 19.

OMMISSIO.

Quod conſultò omiſſum fuit, denegatum cenſetur, decif. 24. lib. 3. num. 16.
Si teſtator onus expreſsè aliquibus tantùm adjecit, quoad alios cenſetur conſultò omiſſum, decif. 12. lib. 10. num. 16.
Expreſſum in una parte, & non alia, cenſetur in iſta oppoſitè omiſſum, decif. 5. lib. 19. num. 6.
Ea quæ non ſunt expreſſa, conſultò omiſſa cenſentur, dec. 4. lib. 7. num. 21.

ONUS.

Onus aſſumendi cognomen, & arma, certis tantùm perſonis adjectum, quoad alias conſultò omiſſum cenſetur, nec eas afficit, decif. 12. lib. 10. nu. 16. & decif. 13. nu. 7. lib. eodem.
Quòd poſsit ſaltem tacitè in aliis quoque cenſeri repetitum, decif. 14. lib. 10. nu. 22.
Onus aſſumendi cognomen, & arma, debet tantùm impleri poſt quæſitum emolumentum, ideòque ſi antea ſpernatur, non officit, decif. 61. lib. 10. nu. 17.
Onus ſibi magis benè viſum ſuper ſuis bonis quilibet imponere poteſt, decif. 45. lib. 10. num. 13.

OPINIO.

In iis, quæ conſiſtunt in opinione, magis attenditur opinio, quàm veritas, dec. 11. lib. 9. nu. 17. & decif. 58. num. 48. lib. eodem.
Opinio hominum eſt valdè fallax, decif. 14. lib. 9. nu. 16.

ORATIO.

Oratio unica, & ſub eadem verborum ſtructura omnia expreſſa inter ſe copulat, & individua reddit, decif. 4. lib. 7. num. 4.
Duæ etiam perfectæ orationes vigore conjunctionis habentur pro unica, decif. 4. lib. 7. num. 5.
Oratio dicitur unica, ſi ab unico verbo perficiatur, decif. 4. lib. 7. num. 6.
Duæ dicuntur orationes, quando unaquæque habet ſenſum perfectum, decif. 3. lib. 11. num. 6.

ORDINARIUS.

Prælatus inferior limitatam juriſdictionem habens ad aliquos actus, & perſonas, non dicitur ordinarius, decif. 13. lib. 3. num. 12.
Ad certos tamen effectus, & in materia adaptabili dicitur ordinarius, decif. 13. lib. 3. num. 13.
Priores Religionis Hieroſolymitanæ declarati ſunt in pluribus deciſionibus ordinarii, decif. 13. lib. 3. num. 14.
Capitulum ex privilegio, vel conſuetudine poteſt habere jura, & facultates ordinarii, decif. 23. lib. 3. num. 3.

P

PACTUM IN GENERE.

PActa intelligenda juxta ſubjectam materiam, & ad limites contractus, decif. 3. lib. 2. num. 21.
Pacta contra naturam contractus, ſi non reſpiciant illius ſubſtantiam, vitiantur, & non vitiant, decif. 7. lib. 5. num. 37
Pacta oneroſa ſunt pars contractus, ideòque attenduntur ad arguendam illius injuſtitiam, vel juſtitiam, decif. 8. lib. 5. num. 4.
Pactum, licèt favore certæ perſonæ conceptum, non exindè ſequitur, quòd ſit perſonale, decif. 17. lib 6. num. 34.
Etiamſi ſit expreſſa cauſa impulſiva, quæ ſit perſonalis, dummodò adſit aliæ cauſæ perſonalitatem excludentes, decif. 17. lib. 6. num. 35.
Ritè in pactum deducitur quidquid lege, vel ſtatuto permittente ſit, & tali caſu pactum dicitur executor legis, vel ſtatuti, decif. 50. lib. 6. num. 31. & decif. 51. num. 15. lib. eodem.
Idem pactum eiſdem verbis conceptum, non poteſt inter eaſdem perſonas diverſo jure cenſeri, decif. 100. lib. 10. num. 7.
Pactum dicitur reale, quoties ſtipulatum fuit etiam pro hæredibus, & ſucceſſoribus, decif. 100. lib. 10. num. 8.
Item ſi adſint clauſulæ *ad habendum*, & *liberè diſponendum*, decif. 100. lib. 10. num. 9.
Prout etiam ſi ſit correſpectivum, & ex una parte interveniat res tranſitoria ad hæredes, decif. 100. lib. 10. num. 10.
Obſervantia declarat realitatem pacti, decif. 100. lib. 10. nu. 11.
Pactum etiam negativum dicitur reale, quando eſt correſpectivum, & ſuper materia ad hæredes tranſitoria, decif. 100. lib. 10. num. 12.
Realitas pactorum non ex cortice, & formula verborum, ſed ex ratione, & cauſa deſumi debet, & ſi iſta habet tractum ſucceſſivum, pactum dicitur reale, etiam ſi ſit negativum, & certæ perſonæ tantùm ſint expreſſæ, decif. 100. lib. 10. num. 13.

PACTUM FUTURÆ SUCCESSIONIS.

Hæres quis non poteſt fieri per pactum, decif. 51. lib. 9. num. 14. & decif. 52. num. 11. lib. eodem.
Pactum impeditivum libertatis diſponendi non ſubſtinetur, decif. 6. lib. 10. num. 12.
Pactum futuræ ſucceſſionis eſt à jure improbatum, nec ſubſtinetur, decif. 93. lib. 10. num. 3. & decif. 94. num. 2. lib. eodem, & decif. 31. lib. 11. num. 1.
Dictum pactum irritatur, ſi ſit ſuper tota, vel quota hæreditatis, & iſtius mentionem faciat; ſecus ſi ſuper quota bonorum cadat, & de iſta loquatur, decif. 93. lib. 10. nu. 4. & decif. 94. num. 3. lib. eodem, & decif. 32. lib. 11. num. 3.
Dicitur autem continere, & reſpicere hæreditatem, ſi expreſſum ſit *farò erede della metà de miei beni*, decif. 93. lib. 10. n. 4.
Ad dignoſcendum, an pacta ſint futurę ſucceſſionis, verba paciſcentium ſunt primario inſpicienda, decif. 93. lib. 10. num. 5.
Et ſi ex iſtis appareat, quòd paciſcentes voluerunt hęreditatem transferre jure ſucceſſionis, & non jure contractus, pactum inutile redditur: ſecus ſi jure contractus pactum initum videatur, decif. 93. lib. 10. num. 6.

Unde ſi habita ſit mentio hæredis, hæreditatis, & ſucceſſionis, licèt verba ſonent in contractum, tamen pactum dicitur ſucceſſorium, decif. 93. lib. 10. num. 7. & 8.
Et licèt verbum hæres quandoque capiatur pro domino, & hęreditas pro bonis, tamen id non procedit, quoties adſunt dictiones univerſales, & promiſſio eſt facta per viam obventionis, & ſucceſſionis, decif. 93. lib. 10. num. 9. & ſeqq. & decif. 32. lib. 11. num. 3. & 4.
Promiſſio facta de bonis poſt mortem eſt contractus inter vivos dirigens actionem contra hæredes, & ſubſtinetur, decif. 93. lib. 10. num. 14. & decif. 31. lib. 11. num. 1.
Si promiſſio reſpiciat perſonam promittentis, vel hæredis ita ut ab iſto obligatio incipere debeat, valet contractus; ſecus ſi tangat bona, & iſta abſque ullo facto hæredis tranſeant in promiſſarium, decif. 93. lib. 10. nu. 14. & decif. 32. lib. 11. num. 2.
Pactum futuræ ſucceſſionis non validatur juramento, decif. 93. lib. 10. num. 15. & decif. 94. num. 4. & ſeqq. lib. eodem, & decif. 31. lib. 11. num. 3. & 4. & decif. 52. num. 5. lib. eodem.
Neque ex favore matrimonii, decif. 93. lib. 10. num. 16. & decif. 94. num. 8. & ſeqq. lib. eodem, & decif. 31. lib. 11. num. 5. & decif. 32. num. 6. lib. eodem.
Neque correſpectivitas ad dotem, decif. 93. lib. 10. num. 17. & decif. 94. num. 11. lib. eodem, & decif. 31. lib. 11. num. 5. & decif. 32. num. 6. lib. eodem.
Pactum ſucceſſorium negativum juramento validatur, decif. 94. lib. 10. num. 6.
Quòd pactum futuræ ſucceſſionis ex generali conſuetudine ſubſtineatur, ſi ſit appoſitum in nuptialibus iſtrumentis, vel ſaltem competat contra inobſervantes actio ad intereſſe, decif. 94. lib. 10. num. 13. & 14
Quòd talis conſuetudo vel non probetur, vel non relevet, & ad ſummum operari poſſit, quatenus pactum non revocetur, dec. 94. lib. 10. num. 15. & 16. & decif. 31. lib. 11. num. 5.
Et quòd nec competat actio ad intereſſe, decif. 94. lib. 10. num. 17. & 18. & decif. 31. lib. 11. num. 6.
Licèt pactum cadat tantùm ſuper quota, & portione hæreditatis, itaut ſublata non remaneat paciſcenti facultas diſponendi, & teſtandi de reliquo, tamen ſemper Pactum improbatur. decif. 32. lib. 11. num. 7.
Renunciatio facta de hæreditate viventis eſt nulla ſi vivens conſenſum non præſtet, decif. 30. lib. 11. num. 1. *Vide* Renunciatio hæreditatis viventis.

PACTUM REDIMENDI.

Redimendi facultas extinguitur per lapſum temporis pręſcripti, decif. 3. lib. 4. num. 3. & decif. 4. num. 2. lib. eodem.
Pendente litè tempus ad redimendum non currit, decif. 3. lib. 4. num. 4.
Poſt tamen litem terminatam novus, & integer non ſubingreditur terminus, ſed cum tempore ante litem lapſo ſubſequens conjungitur, decif. 3. lib. 4. num. 5.
Quamquam lis perpetuet actionem, tamen id intelligitur in terminis præſcriptionis, non verò in facultate redimendi, decif. 3. lib. 4. num. 7.
Creditor poteſt exercere facultatem redimendi, quam debitor habebat, decif. 4. lib. 4. num. 1.
Impedimentum præſtitum ab emptore, ne venditor redimere poſſet, non facit, quòd remoto impedimento novus terminus decurrere debeat, ſed tollitur dumtaxat de medio tempus quo impedimentum duravit, decif. 4. lib 4. num. 4.
Ad dictum effectum dicitur impedimentum ceſſaſse, ſi ſignatura reſcripſit cum clauſula ſine præjudicio], decif. 4. lib. 4. num. 5.
Si in pretio adſit læſio exceſſiva pactum redimendi poteſt etiam poſt tempus conventum exerceri, decif. 4. l. 4. nu. 8.
Pactum redimendi perpetuum ſolet æſtimari in tertia parte valoris, decif. 2. l. 4. n. 3. & decif. 5. n. 14. & 35. l. 5.
Pactum redimendi tam de jure civili, quàm canonico eſt licitum, decif. 5. l. 5. num. 7.
Venditio cum pacto redimendi, an & quando dicatur facta ad palliandam uſuram. *Vide* in verbo Uſura.
Venditio cum pacto redimendi, & ſucceſſiva locatione eſt contractus undique validus], & admiſsus, decif. 5. l. 5. num. 24.

PARAPHRENUM.

Ex paraphreno non debentur fructus, decif. 39. l. 6. num. 13.
Limita, quando paraphrenum eſt conjunctum, & incorporatum cum ipſa dote, decif. 39. l. 6. num. 13. & decif. 40. num. 8. l. eodem.

PARENTELA.

Nomine parentelæ veniunt etiam deſcendentes à fœminis, ſi fuit contemplata agnatio, ſeu parentela maſculina, decif. 67. lib. 10. n. 16.

PARTUS.

Partus ſeptimeſtris eſt legitimus, & vitalis, decif. 23. lib. 10. n. 6.

PATER.

Pater tenetur, imò compelli poteſt ad expenſas ſtudii pro filio, decif. 35. lib. 35. lib. 9. n. 7.
Patris votum, & deſiderium eſt, ut filius ei ſuccedat, non ut ipſe ſuccedat filio, decif. 66. lib. 9. n. 10.
Ideòque numquam præſumitur, quòd voluerit diſponere de iis, quæ ſibi obvenire poterant per mortem filii non intentatam, nec cogitatam, decif. 66. lib. 9. n. 11.
Pater habet adminiſtrationem, & uſumfructum in bonis adventitiis filii, decif. 97. lib. 10. num. 4.

PAUPERTAS.

Paupertas excluditur ex eo, quòd quis poſſideat bona ſtabilia, vel habeat credita libera, decif. 42. lib. 6. n. 12. & decif. 43. n. 7. lib. eodem.
Paupertas quoties aliquem præciſum effectum, & non ſimpliciter brobanda venit, tunc non juſtificatur ex fama ſed requiritur probatio per negativam coarctatam, quæ perneceſsè concludat, decif. 43. lib. 6. n. 8.
Pauper dicitur etiam qui poſſidet bona, vel intricata, vel debitis inſufficientia, decif. 44. lib. 6. n. 7.
Paupertas operatur dimintionem, decif. 13. lib. 7 n. 5.
Paupertas ſemel probata cenſetur continuare, donec, & quouſque non juſtificetur cauſa extrinſeca, ex qua ſequi poterat locupletatio, decif. 11. lib. 11. n. 1.
Paupertas non præſumitur propter culpam eveniſſe, niſi concludenter probetur, decif. 11. lib. 11. n. 5.

PECUNIA.

Pecunia inveſtimento deſtinata venit nomine immobilium, decif. 7. lib. 2. num. 10. & decif. 8. num. 37. & decif. 10. num. 11. lib. eodem.
Verſio per pecuniæ probatur, ex depoſito ac ſubſequenti illius exactione mediantibus ordinibus, decif. 24. lib. 5. n. 2.
Ex quibus probetur pecuniarum identitas, decif. 25. l. 5. n. 3.
De pecuniæ verſione non tenetur creditor eſſe ſolicitus, quando mulier, vel minor ſe obligarunt ex cauſa voluntaria, & utili, decif. 9. lib. 6. n. 7.
Pecunia continetur ſub proprio ſignificatu verbi *robba*, decif. 5. l. 9. n. 7.
Item venit ſub nomine *argenti* decif. 5. l. 8. n. 8.

POENA.

Pœna poteſt etiam ultra damnum imponi, & exigi, quia non ratione damni, ſed ratione contemptus exigitur, decif. 2. l. 4. n. 12. & 13.
De gravitate pœnæ non poſſunt Eccleſiaſtici conqueri, ſi eadem ſit impoſita contra laicos, decif. 2. l. 4. n. 16.
In pœnalibus nulla admittitur extenſio, decif. 90. l. 10. n. 14. & decif. 91. n. 35. lib. eodem.

PENSIO ECCLESIASTICA IN GENERE.

Ad reconvalidationem penſionis non ſufficit conſenſus partium, ſed requiritur nova authoritas Papæ, decif. 1. l. 13. n. 13.
Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem non datur, quando clarè conſtat de nullitate, ſeu extinctione tituli, dec. 2. l. 13. n. 1. & decif. 4. n. 1. l. eodem.
Et maximè poſtquam quis per aliqnod tempus ceſſavit ab exactione, nam ex hoc aut dicitur amiſſa quaſi poſſeſſio, aut ſaltem mitiùs agendum eſt contra titularem, dec. 2. l. 13. n. 3.
Penſio non poteſt dici pro dote Eccleſiæ, vel loci pii reſervata, quando id in reſervatione expreſſum non fuit, & quando jam antecedenter Eccleſia, ſeu locus pius dotati reperiantur, dec. 3. l. 13. n. 2.
Penſionarius in judicio petitorio contra titularem, qui penſion non conſenſit, tenetur plenè, & concludenter juſtificare valor